

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הבעל שם טוב אומר חידוש גדול:
"עול מלכות שמים" הוא אמונה שה' נמצא בכל מקום,
גם במחשבות הלא-טובות שלי.
"קבלת עול מלכות שמים" היא לקבל שגם מה שנראה שאינו רצון ה'
— הוא חלק מרצונו יתברך.
ה' נמצא גם איפה שיש הוה-אמינא שהוא לא נמצא.
[מתוך השיעור 'עול מלכות שמים']

ואתחנן-נחמו תשפ"ג

ואתחנו נחמו ה'תשפ"ג

23 רחוק קרוב
קול שמחה
ה' קרוב אלינו תמיד

26 הסיפור החסידי
מי אמר את זה?
רבי הלל מפאריטש

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
מיטות יד שניה, "צנזורה" בלימוד תניא
ומשקעים שנותרו אחרי פטירת אם

29 פִּאָזֹר לְעֵבְרִים
אֶלְקוֹת בְּפִשְׁיטוֹת
רְזִי יִסְבִּיר לָנוּ מְדוּעַ חֲסִידִים חוֹשְׁבִים
תָּמִיד עַל עֲצָמָם וְכִיצַד לְנַצֵּחַ
אֶת ה'מִתְנַגֵּד' שְׂבֻתוֹכֵי

04 ההזדמנות שבחטא
כתר-שם טוב תורה פב
תהליך שקיעת האדם בחטא
והדרך החוצה

08 פסוקי יסודי התורה
התבוננות בפרשת ואתחנן
פרצוף שבעה פסוקי יסוד
בפרשת ואתחנן

13 עול מלכות שמים
כתר-שם טוב תורה לט
כוונות קריאת שמע
והעלאת מחשבות זרות

22 שעה ומקום
פרקי אבות
אחדות בזמן ובמקום

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה נצח | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום ומלאת נחמה לכל קוראינו בתוך כל בית ישראל. שבת פרשת **ואתחנן** נחמו

בפתח ועמה גליון **נפלאות** מלא בכל טוב.

מה בגליון?

שיעורים **"חדשים גם ישנים"** השבוע בגליון - שני שיעורים בספה"ק **כתר שם טוב**

והתבוננות ייחודית ב**פסוקי פרשת ואתחנן**.

נפתח עם **השיעור הטרי**, מליל שבת האחרונה בכפר חב"ד. בשיעור לימד הרב את **תורה**

פנ בכתר שם טוב והסביר את **ההזדמנות שבחטא** - תהליך שקיעת האדם בחטאים והדרך

לצאת מהם, תוך **שימוש בחטא עצמו כסולם**.

השיעור השני - **פסוקי יסודי התורה** - הוא חלקה השני של **התוועדות בת מצוה** לנכדת

הרב מחודש מנחם אב **אשתקד**. בשיעור משרטט הרב **מבנה של שבעה פסוקי יסוד** בפרשת

ואתחנן [פרשה **הגדושה ביסודות היהדות** - עשרת הדברות, קריאת שמע ועוד], עם דגש

מיוחד על תפקידם של **פסוקי הדעת** בפרשה.

השיעור השלישי - **עול מלכות שמים** - הוא **גולת הכותרת של החוברת**: שיעור משנת

תשע"ט, בעיצומה של 'תקופת הלימוד' הקודמת של כתר שם טוב, העוסק ב**תורה לט**

ומלמד מהי **קבלת עול מלכות שמים אמיתית**, האמונה שהיא יסוד החסידות ש'**לית אתר**

פנוי מיניה" כולל גם את המקומות הנפשיים שנראה שה' לא נמצא בהם. שיעור יסודי על

סוגית העלאת המחשבות הזרות בתורת הבעל שם טוב לגווניה השונים.

אל תפספסו גם את מדור **קול שמחה**, העוסק גם הוא ב**עבודת התפלה**, ובכך ממשיך

את נושאי היסוד בתורת הבעל שם טוב שבחוברת הקודמת ובחוברת השבוע.

סדר הלימוד לשבוע פרשת עקב הבעל"ט: נ"ך יומי - דברי הימים א' פרק כט דברי

הימים ב' פרק ו; **משנה** - **יבמות** פרק יג.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

ההזדמנות שבחטא

קיצור מהלך השיעור

במסגרת לימוד כתר שם טוב, מדי שבת בשבתו, נלמדה בשבת האחרונה תורה פב – תורה קצרה העוסקת בתהליך של **שקיעת האדם בחטאים**, ר"ל, **והדרך שנותן לנו ה' ברחמיו** לצאת ממנה.

הזדמנות פז

הגענו בכתר שם טוב לאות פב. עיקר החידוש כאן הוא במשפט הראשון: שמעתי ממורי פירוש הענין בחטא א' שחטא אדם נזדמן לו חטא אחר כדי שישוב ממנו, עי"ז יהיה כפרת חטא א'.

הוא מסביר שאחרי שאדם חוטא פעם אחת מזדמן לו שוב אותו חטא – כתוב כאן "חטא אחר", אבל המפרשים מסבירים שהכוונה פעם נוספת אותו חטא – "באותו מקום, באותה אשה וכו'".^א זו "הזדמנות פז", בסגנון של הרבי, לעשות תשובה ולתקן גם את החטא הקודם. כאשר הוא שב־נרתע מהחטא השני הוא מתקן גם את החטא הראשון. אמרנו "באותה אשה", אבל כוונת הבעל שם טוב כאן היא גם לדברים

'פשוטים' יותר, מצוות שאדם דש בעקביו. בפעם הראשונה הוא עשה את החטא ולא שם לב, אבל בפעם השניה הוא שם לב ויש לו הזדמנות לחזור בתשובה.

חטא וחיטוי

יש לחטא שלשה מובנים: חטא במובן של עבירה.

חטא לשון חסרון – "והיינו אני ובני שלמה חטאים"^ב – שקשור גם לעבירה. כאשר אדם חוטא הוא עושה איזה צמצום, איזה חלל, חוה, בתוך הנפש שלו.

יש גם מובן הפוך – חטא לשון חיטוי. בפרק של בעלי התשובה, פרק נא בתהלים, שאדמו"ר האמצעי כותב^ג שבעל תשובה צריך לומר אותו בבקר ובערב, חוזר שוב ושוב חטא במובן של

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. ליל שבת דברים ד' מנחם־אב תשפ"ג – כפ"ח.

א יומא פו, ב.

ב מלכים־א א, כא ובמפרשים (וראה גם שופטים כ, טז).
ג וראה קונטרס "פוקח עורים" פ"ב.

החטא השני עצמו

הוא הזדמנות לחיטוי־נקיון מהחטא הראשון

את ההזדמנות לעשות תשובה, ה' נותן לו עוד הזדמנות – החטא יזדמן לו פעם שלישית והוא יוכל להרתע ממנו ולעשות תשובה.

על שלשה פשעי ישראל כו', מקור הביטוי הזה הוא בנבואת עמוס. עמוס מתחיל בנבואות דומות של "על שלשה פשעי... ועל ארבעה לא אשיבנו" על

הגוים – על דמשק^א, עזה^ב, צור^ג, אדום^ד, בני עמו^ה ומואב^ו – אחר כך יש נבואת "על שלשה פשעי יהודה ועל ארבעה לא אשיבנו"^ז ובסוף "על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו"^ח. המשמעות הפשוטה היא ש"על שלשה פשעי ישראל" ה' סולח ורק מהרביעי "לא אשיבנו" – הפוך ממה שכתוב כאן, שמהפעם השלישית האדם שקוע בחטא. כנראה צריך לחלק

בין האובייקט לסובייקט – מצד החטא עצמו, האובייקט, ה' סולח "על שלשה פשעי ישראל", אבל מצד החוטא, הסובייקט, אחרי שלשה פשעים האדם כבר שקוע בחטא^י ובאופן טבעי אין לו התעוררות תשובה, כפי שהוא ממשיך כאן:

וכאשר חטא ג"פ אז נתלבש נפשו רוח ונשמתו בקליפות,

י' עמוס א, ג.

יא שם פסוק ו.

יב שם פסוק ט.

יג שם פסוק יא.

יד שם פסוק יג.

טו שם ב, א.

טז שם פסוק ד.

יז שם פסוק ו.

יח ראה גם זהר ח"א עג, ב (הובא ונתבאר בתניא אגה"ת פ"ג). 'החטא המשולש' הוא הלעומת־זה של 'החוט המשלש לא במהרה ינתק' (קהלת ד, יב) ותיקונו ב'חוט המשלש' של תורה, עבודה וגמילות חסדים.

עבירה^א אבל יש שם גם חטא במובן של חיטוי, "תחטאני באזוב ואטהר"^ב. בתורה הטהרה־החיטוי מהטומאה הכי גדולה, טומאת מת (חלל כפשוטו), היא

ב"מי נדה"^ג, שנקראים גם "מי חטאת"^ד. טהרה שייכת לבינה – שהיא גם מקום התשובה.

כאן רואים את הקשר בין הדברים –

החטא השני עצמו הוא הזדמנות לחיטוי־נקיון מהחטא הראשון.

לא סתם חטא בגימטריא חי – יש כאן הזדמנות להחיות את החלל. כתוב "שכר מצוה מצוה ושכר עברה עברה"^ה, עם הרבה פירושים, וכאן אפשר לפרש ש"שכר עברה" הראשונה הוא ה"עברה" השניה דווקא, המעוררת לתשובה^ו.

שלשה חטאים

אכן, היצר הרע מזהה שיש

כאן הזדמנות פז לאדם לנצח אותו – והוא מתגבר כנגדו להחטיא אותו:

וכשרואה יצה"ר כך, מתגבר עליו בחטא ב', ומי"מ השי"י מליץ בעדו.

למרות שהאדם חטא בפעם השניה, לא ניצל

ד סה"כ יש שבע לשונות חטא בפרק ("כל השביעין חיבין"): "ומחטאתי טהרני", "ומחטאתי נגדי תמיד" (בן הזוג של "שיתי הוי' לנגדי תמיד", וראה תניא אגה"ת פ"א בפירושו), "לך לבדך חטאתי", "ובחטא יחמתני אמיי", "תחטאני באזוב ואטהר" (שהוא בפרט תיקון החטא המקורי בפרק, "ומחטאתי טהרני"), "הסתר פניך מחטאי", "ומחטאתי אלך ישוב". את שבע הלשונות יש לכוון כנגד הד"ת (שאזי "תחטאני" כנגד ההוד, טהרת החטא, מכח "בינה עד הוד אתפשטת", והתפשטות התשובה לרבים במלכות, כמובן). ודוק.

ה תהלים נא, ט.

ו במדבר יט, ט ואילך.

ז שם (וראה גם במדבר ח, ז). ובכ"מ.

ח אבות פ"ד מ"ב.

ט רמז: "שכר עברה עברה" עולה ג"פ (ממוצע כל מלה) משיח.

הבעל שם טוב,
האוהב ישראל
הגדול, אומר כאן
דבר קשה מאד –
ש"דרכי התשובה
נמנע ממנו!"

לפי ההסבר כאן מובן
למה דווקא בפעם השנייה
יש התעוררות של תשובה.
הפעם הראשונה פוגמת
בנפש, במעשה, במה
שאדם דש בעקביו. בפעם
השנייה ההתמודדות היא
על הרוח – יש התעוררות רגשית, וזו הזדמנות
להתעורר בתשובה. גם היצר מתגבר אז, עם הרוח
שלו, אבל יש הזדמנות להתגבר עליו ברוח של
תשובה. [בפעם השלישית, כשה' מליץ בעדו, אין
התעוררות?] הפעם השלישית היא הנשמה, יותר
שכלי, וזו לא התעוררות מורגשת. [כתוב "עבר
ושנה נעשה לו כהיתר"^ט, בחוויה שלו – בלי
השכל – הוא לא מתעורר
להרגיש שאסור]. כן, הוא
יזכיר זאת בהמשך.

ה"ירוחם משמים"
היינו שנותנים לו
כח בשכל לחקור
ולהעמיק כדי
שיכיר את החטא
שלו ויוכל לחזור
עליו בתשובה

ועבירה גוררת עבירה,
כאן הוא מזכיר כבר
את המשך המשנה של
"שכר עברה עברה" –
"עברה גוררת עברה".
ודרכי התשובה נמנע
ממנו עד שירוחם משמים.
הבעל שם טוב, האוהב
ישראל הגדול, אומר כאן דבר קשה מאד –
ש"דרכי התשובה נמנע ממנו!" אכן, "עד שירוחם
משמים" והוא ודאי ירוחם משמים, שהרי
"מרובה מדה טובה ממדת פורענות"^כ ו"לא
ידח ממנו נדח"^{כא}.

הדרך לתשובה

וז"ש הנביא נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה
אליך וכו'
איזה נביא אמר זאת? ירמיהו הנביא במגלת
איכה, בפרק בו כל האלפא-ביתא חוזרת שלש

פעמים – פסוק שבהשגחה פרטית נקרא השבוע.
גם כשיבוא משיח יקראו איכה בתשעה באב,
שיהיה יום טוב^{כב}. הנוסח כאן, "נחפשה דרכינו
ונחקרה ונשובה אליך" הוא כפי שאנחנו אומרים
בסליחות, אבל הפסוק המקורי הוא "נחפשה
דרכינו ונחקרה ונשובה עד הוי"^{כג}, "עד ועד
בכלל". "עד הוי" בגימטריא שלמות של מאה.
כי אחד שנעשה הכל כמישור בעיניו ע"י כי
השמן לב העם הזה, וצריך חיפוש וחקור שידע
שחטא, אז ישוב עדיו ית, וק"ל.
"השמן לב העם הזה"^{כד} הוא פסוק בנבואת
ישעיהו, אחרי "קדוש קדוש קדוש"^{כה}, פסוק
שמסיים "ולבבו יבין ושב ורפא לו" – אחד
הפסוקים החשובים של תשובה. רואים
שה"ירוחם משמים" היינו שנותנים לו כח בשכל
לחקור ולהעמיק כדי שיכיר את החטא שלו ויוכל
לחזור עליו בתשובה.

יש שלשה פעלים בפסוק – "נחפשה...
ונחקרה ונשובה". מה הגימטריא של "ונחקרה"
(כמו הכתיב בפסוק)? 369 – בדיוק כמו
"ונשובה", כי שרש חקר שוה לשרש שוב. רואים
שיש איזה קשר ביניהם, הם גם מופיעים סמוכים
בפסוק. צריך להסביר ששלשת הפעלים שייכים
למוחין, הכח למצוא את החטא ולחזור בתשובה
אחרי שהלב השמין ושקע בעבירות. "ונשובה"
שייך בכל מקום לבניה וכאן יש קשר מיוחד
בין "ונשובה" ל"ונחקרה" – קשר של בינה
ודעת ("אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין
דעת"^{כז}). לגבי חיפוש כתוב "אחפש את ירושלם
בנרות"^{כח}, פסוק שחז"ל קושרים^{כח} לביעור חמץ.

כב ע"פ זכריה ח, יט.

כג איכה ג, מ.

כד ישעיהו י, י. ורמז: "השמן לב העם הזה" עולה 559, חצי
1118 ("שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד") – גם אז לב
ישראל ל"הוי' אחד" (סוד "השמן", אותיות נשמה, העולה יה
פעמים הוי').

כה שם פסוק ג.

כו אבות פ"ג מ"ד.

כז צפניה א, יב.

כח תוספתא פסחים פ"א ה"א; בבלי פסחים ז, ב.

יט קידושין מ, א; ערכין ל, ב. ובכ"מ.

כ יומא עו, א.

כא ע"פ שמואל ב יד, יד.

מה העברה

העיקרית שאדם
כלל לא מודע
אלוה, וצריך
חיפוש וחקירה?
הישות שלו,
להכיר שהכל הוא
עושה מתוך אגו

כנ"ל) – זהו כח תשובה נצחי, גם למי ששקוע בחטא עד שעליו נאמר "כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים"^א, שמכוחו ניתן לנצח את החטא בכל מקרה ו"אין לך דבר העומד בפני התשובה"^ב של משה רבינו^ג.

לא משלי ב, יט. וראה ע"ז יז, א.
לב ראה ירושלמי פאה פ"א ה"א; ז"ח (מרגליות) יט, ב (מדרש הנעלם); רמב"ם סוף"ג מהלכות תשובה.
לג. משה רבינו נקבר במדבר כדי לעמוד כנגד חטא בעל פעור (ראה סוטה יד, א), החטא של "הנצמדים לבעל פעור" (במדבר כה, ה) – האדוקים במינות ובזנות גם יחד (ראה בע"ז הנ"ל הערה לא) – ומגלה שאליבא דאמת כולם יכולים לשוב ולהשתייך ל"ואתם הדבקים בהו' אלהיכם חיים כלכם היום" (דברים ד, ד – עיי"ש שזהו הניגוד להולכים אחרי בעל פעור – וראה סנהדרין סד, א כדעה השניה, "במתניתא תנא", ודוק).

מה העבירה העיקרית שאדם כלל לא מודע אליה, וצריך חיפוש וחקירה? הישות שלו, להכיר שהכל הוא עושה מתוך אגו. פעם בשנה יש הזדמנות של בדיקת וביעור חמץ לחפש את כל החמץ הישות. החיפוש הזה הוא באור הנר – אור ששייך לחכמה בטול.

אם כן, מה הצירוף כאן? חכמה דעת בינה – יוה – הצירוף ששייך לספירת הנצח. הנצח הוא המדה הכח של משה רבינו^{כט}, בטול היש בתכלית, המאפשר תמיד תשובה מעליתא, שעל כן "משה זכה לבניה"^ל (סוד התשובה,

כט. זהר ח"א כא, ב; ח"ג רמג, א.
ל. ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצוצי זהר שם).

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- חטא הוא לשון חסרון – כל חטא עושה חלל בנפש.
- "שכר עברה עברה" – אחרי שאדם חוטא ה' מזמן לו שוב אותו חטא כהזדמנות לחיטוי וטהרה.
- החטא הראשון פוגם בנפש, במעשה, והחטא השני מגיע לרוח, תחום הרגש, לכן טמונה בו גם הזדמנות להתעוררות רוח תשובה.
- ה' מצדו סולח "על שלשה פשעי ישראל" אך מצד האדם אחרי שלשה חטאים הוא שקוע בחטא (כל הנר"ג) וזקוק לרחמי ה' כדי לשוב.
- רחמי ה' מאפשרים לאדם להכיר את חטאו – "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד הוי'".
- העבירה הנעלמת העיקרית היא ישות סמויה.
- משה רבינו מעניק לעם ישראל כח תשובה נצחי – על כל דבר ומכל מצב.

שיעור

התבוננות בפרשת ואתחנן

פסוקי יסודי התורה

קיצור מהלך השיעור

פרשת ואתחנן גדושה ב**יסודות היהדות** – עשרת הדברות, קריאת שמע ועוד ועוד. בשיעור קצר – שנמסר בבת־מצוה לנכדת הרב אשתקד – משורטט מבנה יפהפה של **שבעה פסוקי־יסוד** בפרשה, עם המבנה הפנימי שלהם וגם מעט רמזים. דגש מיוחד בשיעור על פסוקי הדעת של **יחוד ה'** – "אתה הראת לדעת" ו"יודעת היום" – שהם הציר העיקרי של שבעת הפסוקים, ויש בהם שני מובנים שונים של **"דעת עליון"** (ידיעת האלקות בעליונים וידיעה המתגלה מלמעלה) ו**"דעת תחתון"** (ידיעת האלקות בתחתונים וידיעה העולה מלמטה).

הוא "אנכי הוי' אלהיך"^ב. זו כבר החזרה השניה של הפסוק בתורה, אבל זו הופעה של מצוה יסודית בפרשתנו. מצות אחדות ה' בפסוק "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^ג.

אהבת ה' היא בפסוק "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"^ד. יראת ה' היא בפסוק "את הוי' אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע"^ה. ארבע המצוות האלה מופיעות כך, לפי הסדר.

בפרשת "ואתחנן" ישנם שבעה עמודים, "חצבה עמודיה שבעה"^א, שבעה פסוקי־יסוד עיקריים של התורה כולה. זהו נושא גדול אצלנו, שאיני זוכר אם למדנו פעם ביסודיות.

ארבע מצוות יסודי התורה

ארבעת הפסוקים האחרונים הם בעצם ארבע המצוות הראשונות של הלכות יסודי התורה ברמב"ם – אמונה בה', אחדות ה', אהבת ה' ויראת ה': הפסוק של האמונה, מצות האמנת אלקות,

ב שמות כ, ב. דברים ה, ו. הלכות יסודי התורה פ"א ה"ו.
ג שם ו, ד. שם ה"ז.
ד שם פסוק ה. שם פ"ב ה"א.
ה דברים פסוק, יג. שם.

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. בת מצוה זעלדארחל תחי' פרידמן (ח"ב). מוצאי י"א מנחם־אב תשפ"ב – כפ"ח.
א עפ"י משלי ט, א.

דבקות ודעת

לפני כן, ב"שני" של הפרשה, מופיעים שני פסוקי הדעת – "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלהים אין עוד מלבדו"^ו ו"וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד".

עוד לפני כן, הפסוק שחותם את "ראשון" של הפרשה, הוא "ואתם הדבקים בהוי' אלהיכם חיים כלכם היום"^ז, שגם קובע ברכה לעצמו.

שלשת הפסוקים האלה הם שלישייה – דבקות היא גם דעת, אבל לא ספירת הדעת, אפילו לא דעת עליון, אלא הכתה. רבי הלל, בעל ההילולא של היום, מסביר^ח שהתבוננות היא בבינה, אחר כך עולים להסתכלות בחכמה ואחר כך לדבקות בכתה, ומשם יורדים להתפעלות במדות ("ז"א) והבעה (בעיקר באותיות הדבור, "יום ליום יביע אמר"^ט) במלכות. זהו כלל גדול אצלנו, שעבודת ה' מתחילה מהאמצע, אחר כך עולה ואחר כך יורדת – "עליה צורך ירידה"^י. אמרנו את כל זה כדי לומר שדבקות היא כתה, ושם "מקור חיים", לכן "ואתם הדבקים בהוי' אלהיכם חיים כלכם היום", מגיעים ל"כי עמך מקור חיים"^{יא}, "מקור התענוגים"^{יב}, ה"רישא דאין" של הכתה. הדבקות מגיעה אפילו עוד יותר גבוה בכתה – עצם הדבקות הוא אמונה, רדל"א^{יג}. בכל אופן, משם, בקו הישר-האמצעי יורדים וממשיכים לדעת, ויש שני פסוקים של דעת.

דעת עליון ודעת תחתון

יש שני פירושים על שני הפסוקים האלה,

שהם בעצם פירושים של "דעת עליון" ו"דעת תחתון":

"אתה הראת לדעת" הוא גילוי מלמעלה, בדרך ממילא – זהו גילוי של "דעת עליון" במובן של התגלות מן העליון. אחר כך "וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים" היינו "דעת תחתון", פסוק של עבודת התחתון, העולה מלמטה למעלה.

חוץ מהדעת, שמחברת את שני הפסוקים, יש גם את הסיום השונה – "אין עוד מלבדו" ו"אין עוד". רבי אייזיק מהומיל מסביר^{טו} ששתי הבחינות הללו הן ה"רצוא ושוב"^{טז} של עצם הנשמה – "אין עוד מלבדו" הוא "גאט איז אלץ" ('ה' הוא הכל) ו"אין עוד" הוא "אלץ איז גאט" ('הכל הוא ה'). זהו עוד פירוש של "דעת עליון" ו"דעת תחתון" – "דעת עליון" היא לדעת את העליון, שיש רק ה', ו"דעת תחתון" היא לדעת את התחתון, לדעת שגם הוא ה', לכן בפסוק השני כתוב "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". הרבי מסביר^{יז} שיש ב"אין עוד" גם איזו מעלה על "אין עוד מלבדו", כי "אין עוד מלבדו" יכול להשמע שבלעדיו אין עוד אבל אתו יכול להיות עוד, אבל "אין עוד" שולל כל מציאות – המציאות התחתונה שאנחנו חווים היא הוא, "אלץ איז גאט".

בכל אופן, אלה ודאי שתי מדרגות של התגלות ועבודה – דעת של "אתה הראת לדעת" ודעת של "וידעת היום".

רמי פסוקי הדעת

בהשלמת שני הפסוקים האלה זה את זה יש כמה רמזים מאד נפלאים שאנחנו אוהבים לומר^{יח}: ראשית, יש כאן השלמה מובהקת במספר המילים – בפסוק "אתה הראת לדעת וגו'" יש

ו שם ד, לה וילט.

ז שם פסוק ד.

ח עיין בלקו"ב לשענר היחוד פ"א (קנד, ב ואילך).

ט תהלים יט, ג.

י נתבאר בשיעורים על לקו"ב לשענר היחוד פ"ג. ראה גם **כלל גדול בתורה** ביאור ב ובכ"מ.

יא ראה **תשובת השנה** מאמר "נעוץ סופן בתחלתן".

יב תהלים לו, י.

יג ראה תניא פמ"ג; לקו"ת בשלח א, א. ובכ"מ.

יד **הנפש** פ"ד (עמ' עב) ובכ"ד.

טו אגרת רבי אייזיק מהומיל (**לב לדעת** עמ' קסד ואילך).

טז יחזקאל א, יד.

יז ראה לקו"ש ח"ד הוספות לפרשת ואתחנן (עמ' 1334).

יח **חסדי דוד הנאמנים** ח"ח עמ' 201; שיעור י' ניסן

תשס"ד; י"א ניסן תשע"ה. ועוד.

ו"אורייתא מחכמה נפקת"¹⁰ – גבורה דעתיק שבפנימיות החכמה¹¹. "שמע ישראל" בבינה, כפשוטו – "שמע" לשון הבנה¹² והתבוננות¹³. אהבה ויראה הן חסד וגבורה, כמובן. כלומר, סדר שבעת הפסוקים הוא כתר-דעת עליון-דעת תחתון-חכמה-בינה-חסד-גבורה. אחרי הקדמת הדבקות (כתר) והדעת (שני פסוקי הדעת) ארבע המצוות העיקריות הן ימין-שמאל-ימין-שמאל (חכמה-בינה-חסד-גבורה), לפי הסדר.

כתר

וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּהוֹי' אֱלֹהֵיכֶם

חַיִּים בְּלִפְנֵי הַיּוֹם

דעת עליון

אֲתָהּ הָרְאֵתָ לְדַעַת כִּי הוֹי' הוּא הָאֱלֹהִים

אִין עוֹד מְלַבְדוּ

דעת תחתון

וְיַדְעֵתָ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ

כִּי הוֹי' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל

וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אִין עוֹד

בינה

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הוֹי'

אֱלֹהֵינוּ הוֹי' אֶחָד

חכמה

אֲנֹכִי הוֹי' אֱלֹהֵיךָ

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדֶיךָ

גבורה

אֶת הוֹי' אֱלֹהֵיךָ

תִּירָא וְאָתוּ תַעֲבֹד

וּבְשִׁמּוֹ תִשְׁבַּע

חסד

וְאֶהְבֶּתָּ אֶת הוֹי' אֱלֹהֵיךָ

בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ

וּבְכָל מְאֹדְךָ

10 מילים, י, ובפסוק "וידעת וגו'" יש 16 מילים, בחלוקה של הוה, "וידעת היום והשבת אל לבבך [ה] כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל [ו] ועל הארץ מתחת אין עוד [ה]". זו חלוקה מובהקת ויפה, שההתבוננות עצמה היא ביה (בינה), השמים בזו והארץ ביה. זהו שם הוי' שלם בו היי היא "דעת עליון" וההוה הן "דעת תחתון". יש גם השלמה באותיות: בפסוק הראשון יש לז אותיות ובפסוק השני סא ("וידעת היום") אותיות, סה"כ צח אותיות, "אור צח"¹⁴ (סוד הרצון שבכתר¹⁵, שהוא שרש שתי דרגות הדעת). בגימטריא, כל פסוק הוא כפולת 13 – הראשון הוא 1898, "הוי'" פעמים חכמה, עוד רמז שהוא שייך ליי של שם הוי' בפרט, "הוי' בחכמה"¹⁶, והשני הוא 3471, אחד פעמים מרכבה. דווקא הפסוק השני בסוד המרכבה, כי יש בו מציאות של שמים וארץ¹⁷ (שהיא מרכבה לאלקות).

סדר שבעת הפסוקים

בכל אופן, שני הפסוקים הללו הם זוג מובהק של דעת ודעת – "דעת עליון" ו"דעת תחתון", עם הפירושים השונים בעליון ותחתון. הדעת הזו יוצאת מהדבקות של "אתם הדבקים" שבכתר. אחר כך, אם רוצים להסביר את הפסוקים בספירות: "אנכי הוי' אלהיך", מצות האמנת אלקות, היא האמונה, עליה כותב אדמו"ר הזקן בפירוש בתניא שהיא שייכת לחכמה – "אמונה בה' אחד שיסודתה בהרדי קדש היא בחינת החכמה שבנפש האלקית שבה מלובש אין סוף ב"ה"¹⁸. את "אנכי הוי' אלהיך" שמענו "מפי הגבורה"¹⁹, שהיא גבורה דעתיק שמתלבשת בחכמה²⁰, לכן התורה נתנה "מפי הגבורה"

יט תקו"ז תקון ע (קלה, ב).

כ ראה פרדס רמונים ש"א פ"ב.

כא משלי ג, יט

כב וראה במעיני גנים פרשתנו (עמ' כד).

כג תניא פ"ט (וראה שם מפ"ח ואילך).

כד מכות כד, א.

כה ראה לקו"ת שלח מו, ג (ובכ"מ). ע"פ פירוש הרמ"ז על

זהר ח"ג ריג, א.

10 זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

11 כד שייך "אנכי הוי' אלהיך" לחכמה, בה מתגלה הכתר (כמבואר בפנים), מתאים דווקא לעשה"ד בפרשת ואתחנן (בה מופיע גם "שמע ישראל", והרי הם כ"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין" ויחודם ממשיך גם את גילוי הכתר, בסוד "החכמה מאין [כתר] תמצא [בבינה]"): בעשה"ד בפרשת יתרו יש כתר אותיות ואילו בעשה"ד בפרשת ואתחנן נוספות עוד נחל אותיות – בסוד "הנחל היד מן ההר" (דברים ט, כא), שנזכר רק בפרשת ואתחנן – סוד "נצר חסד לאלפים" (שמות לד, ז. ספר הליקוטים כי תשא פל"ד), המזל השמיני (מ"ג תיקוני דיקנא של הכתר), שהוא "נחל" נבע מקור חכמה" (משלי יח, ד), ממנו נמשך אור אבא (וראה זהר הרקיע פרשת אחרי מות. ובכ"מ), וד"ל.

12 כח מאירי על ברכות יג, א ובכ"ד.

13 כט ספורנו עה"פ; דרמ"צ קצט, ב.

עד שלא ראיתי את הרמז הזה לא הייתי משוכנע שכל נושא דילוגי האותיות הוא בר־סמכא

דעת – חבור החכמה והבינה

בולט כאן שהדעת – על שתי בחינותיה – קודמת לחכמה ולבינה. הדעת היא המחברת בין החכמה והבינה ועושה אותן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^א. בדרך כלל מוסבר^{בא} שחיבור החכמה והבינה הוא על ידי "דעת עליון" ואילו "דעת תחתון" היא המחברת את המוחין למדות (ועל כן מעמדה הרגיל של הדעת, "מפתחא דכליל שית"^{בב}, הוא בין המוחין, חכמה ובינה, לשש מדות הלב), אך כאן שתי הבחינות שבדעת הן גופא היכולת שלה לחבר את החכמה והבינה, ככל ממוצע מחבר, הכולל שתי בחינות כדי לאחוז בשני הקצוות^{בג}: "דעת עליון" נוטה לחכמה – "אתה הראת לדעת", בפשוטו, היינו הגילוי מלמעלה של "אנכי הוי' אלהיך" (כשראיה בפרט שייכת לחכמה^{בד}). "דעת תחתון" נוטה לבינה – "כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" היינו ההתבוננות של "הוי' אחד", שה' אחד (א) בשבעה רקיעים (שמים) וארץ (ח) וב־ד רוחות העולם^{בה} (ובכלל עבודת "השבת אל לבבך" שייכת ל"ולבבו יבין ושב"^{בז}, התשובה ב"בינה לבא"^{בח}).

תכלית היחוד היא התכללות – "הבן בחכמה וחכם בבינה"^{בט} – הופעת שמיעת "שמע ישראל" בתוך ראית "אנכי הוי'" וראית "אנכי הוי' אלהיך" בתוך "שמע ישראל" (תופעה השייכת בפרט למתן תורה, בו "רואים

את הנשמע" ו"שומעים את הנראה"^{לט}). בירושלמי מוסבר^מ כי ב"שמע ישראל] הוי' אלהינו" יש קבלה של "אנכי הוי' אלהיך" וב"הוי' אחד" יש קבלה של "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני"^{מא} (וכן, כידוע^{מב}, "שמע"

רמזו ל"שאו מרום עיניכם"^{מג}, פסוק ראיה מובהק, החותם את הפטרת נחמור־ואתחנן). התופעה ההפוכה מופיעה ברמז מופלא, כאשר בפסוקים הסמוכים ל"אנכי הוי' אלהיך" רמזו כל הפסוק "שמע ישראל" – ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אליהם שמע ישראל את החקים ואת המשפטים אשר אנכי דבר באזניכם היום ולמדתם אתם ושמרתם לעשותם. הוי' אלהינו כרת עמנו ברית בחרב. לא את אבתינו כרת הוי' את הברית הזאת כי אתנו אנחנו אלה פה היום קָלנו חיים. פנים בפנים דבר הוי' עמכם בהר מתוך האש". אחרי שדברי משה מתחילים "שמע ישראל", הפסוק הבא פותח "הוי' אלהינו" ובפסוק הבא מופיע "הוי'" לבד מתבקש לחפש את ה"אחד", והנה במלים "אלה פה היום כלנו חיים. פנים בפנים דבר וגו'" רמוזה המלה "אחד" בדילוגים של אחד־אחד אותיות (כשכל אות היא בראש מלה)!

עד שלא ראיתי את הרמז הזה לא הייתי משוכנע שכל נושא דילוגי האותיות הוא בר־סמכא, כי בין המתמטיקאים שעוסקים בתורת ההסתברות יש מחלוקת גדולה אם יש בדילוגים חידוש אמיתי, שהתורה בוודאות מתכוונת אליו בכל הדילוגים. עבור מי שמבין באין־סופיות של התורה לא חידוש לומר כך, אבל בשביל

ל ראה זהר ח"ג רצ, ב וח"א קכג, א.

לא ראה ע"ח שכ"ה דרוש ב. ובכ"מ.

לב זהר ח"ב קעז, א.

לג ראה ע"ח שמ"ב פ"א ובכ"מ.

לד ע"ח ש"ד פ"א ובכ"מ.

לה ב"ו או"ח סא (מסמ"ק).

לו ישעיהו, ו.

לז הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

לח ספר יצירה פ"א מ"ד.

לט רש"י על שמות כ, טו ע"פ המכילתא (נוע"י"ש שתי הדעות בזה, כאשר לכו"ע "רואים את הנשמע", "ראים את הקולת" – כהופעה ה'פשוטה' של "אנכי" ב"שמע" – אך יש מחלוקת האם גם "שומעים את הנראה", ודוק).

מ ירושלמי ברכות פ"א ה"ה.

מא שמות כ, ב; דברים ה, ז.

מב אבודרהם דיני ק"ש. ובכ"מ.

מג ישעיהו מ, כו.

הצדקה במעשה. שוב, הכל עולה **עד** פעמים **צדקה**. בפרט, הפסוק "אתה הראת לדעת" הוא בחינת עד ראייה – **עד** אותיות **דע** ("לדעת") ו"הראת" היינו גילוי מלמעלה – אתה עד ראייה בגילוי של מתן תורה. אומרים זאת בשמחת תורה – זהו הפסוק הראשון, של ההקפות הכי שמחות בשנה, "עד אשמח".

גם אם מחשבים רק את המלה הראשונה והמלה האחרונה של כל פסוק משבעת הפסוקים – "ואתם... היום", "אתה... מלבדו", "וידעת... עוד", "אנכי... עבדים", "שמע... אחד", "ואהבת... מאדך", "אה... תשבע" – מקבלים כפולת **עד**, פעמים **בן**, פעמיים **עד** פעמים הוי' (נצח פעמים הוי'). ממילא, כל אמצעי התיבות שוים 10878, **עד** פעמים 147 (ג"פ **מט**, חיי יעקב^{מח}, "תתן אמת ליעקב"^{מט}). כלומר, ראשי וסופי התיבות הם כפולת 13 ואמצעי התיבות כפולת 7 (ברבוע). זהו גם מבנה יפה ביותר בגימטריא של כל הפסוקים האלה.

זו תופעה יוצאת מהכלל, של פרשה עם כל כך הרבה יסודות. אמרנו בקיצור, בבחינת "תן לחכם ויחכם עוד"^ל.

מח בראשית מז, כח.
מט מיכה ז, כ.
נ משלי ט, ט.

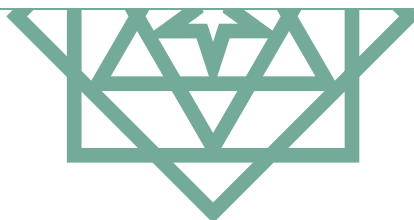
הספקנים – והנפש הבהמית ואפילו הנפש השכלית של יהודי הן ספקניות, צריך לשכנע אותן – זהו חידוש. הרמז הזה שכנע אותי...

רמזי שבעת הפסוקים

כל שבעת הפסוקים יחד עולים **עד** (ב"פ 37) פעמים **צדקה**. ה**עד** מופיע בפירוש בתוך הפסוק שהוא אולי הכי עיקרי בתוך השבעה – אותיות **ע וד** רבתי ב"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{מד}. חוץ מ**עד** יש במלים האלה, "שמע... אחד", אותיות **אשמה**^{מה}, שמחה של מצוה, כאשר המצוה העיקרית הכוללת היא מצות הצדקה^{מו}. לכן, לגבי פורים, לדוגמה, הרמב"ם כותב^{מז} שהשמחה העיקרית היא מצות הצדקה. **עד** הוא עד-ראייה, גילוי אלקות, אם כן יוצא שגם מצות גילוי האלקות היא על ידי מצות

הנפש הבהמית
ואפילו הנפש
השכלית של יהודי
הן ספקניות, צריך
לשכנע אותן –
הרמז הזה שכנע
אותי...

מד וראה זהר ח"ג רלו, ב; רנח, א.
מה זהר שם. ראה סידור עם דא"ח שער הק"ש עז, ג, ובכ"מ.
מו תניא פל"ז בשם הירושלמי (פאה פ"ח ה"ח).
מז הלכות מגילה פ"ב ה"ז.

שיעור

כתר שם טוב לט

עול מלכות שמים

קיצור מהלך השיעור

בקריאת שמע אנחנו מקבלים **עול מלכות שמים** פעמיים בכל יום. הבעל שם טוב מסביר כי ראשיתה של קבלת עול מלכות שמים היא האמונה ש"לית אתר פנוי מיניה" – לא במציאות העולם וגם לא במציאות הנפשית שלנו – ולאור זאת הוא מסביר בצורה נפלאה סוגיא **בהלכות קריאת שמע**. **פרק א** מרחיב בעניינה הפנימי של קבלת עול מלכות שמים ובהשלכותיה על היחס **למחשבות זרות ופרק ב** מסביר מתי יש **להעלות** מחשבה זרה ומתי ניתן **לדחותה**. העלאת המחשבות הזרות בתפלה היא **סוגיית יסוד** בתורת הבעל שם טוב ותלמידיו, עליה נשתברו קולמוסים רבים, ותורה זו, עם הביאור הרחב של הרב, היא **מפתח עיקרי** ללימוד הדברים. לפנינה הזו זכינו במסגרת החזרה ללימודי כתר שם טוב, כפי שבולט בגליונות האחרונים, ולכבוד קריאת שמע שבפרשת ואתחנן.

א. קבלת עול מלכות שמים

סוגיית האומר "שמע שמע"

דשמעתי בשם מורי זלה"ה ביאור ש"ס דברכות א"ר זירא כל האומר שמע שמע משתקין אותו, א"ל ר' פפא לאביי דלמא מעיקרא לא איכוין דעתיה כו', א"ל חברותא כלפי שמיא מי איכא, אי לא כוון דעתיה מעיקרא מחינן ליה במרזפתא דנפחא עד דמכוין דעתיה. פשט הגמרא^א שמכים את האדם עד שיכוון

דעתו בפעם הבאה. בדרך כלל^ב התפיסה היא שגם אם חטאת – יש צ'אנס לתקן, אפשר לעשות תשובה, "אין אבוד" (כפי שלומדים מפסח שני)^ג. כאן הראש הוא הפוך – אומרים שאי אפשר לחזור ולתקן, מה שעשית לא בסדר^ד,

איתיאל גלעדי. לא מוגה. י"ט סיון ע"ט - כפ"ח.

א ברכות לג, ב.

ב ראה גם כש"ט פב וביאור בשבת דברים תשפ"ג (נדפס בגליון זה).

ג ראה לוח "היום יום" י"ד אייר.

ד וראה ברכות כו, א (אודות "מעוה לא יוכל לתקון" ביחס לק"ש).

נרשם (מפי הרב עם השלמות מזכרון השומעים) ע"י

מאיפה בא לבעל שם טוב הקשר בין המלכת ה' לאמונה ש"לית אתר פנוי מיניה"^ט? מהפסוק "ומלכותו בכל משלה". "בכל משלה" פירושו גם בסטרא אחרא (כנודע) שמלכות ה' היא על המקבלים אותה ברצון, מסטרא דקדושה, וממשלתו היא גם על מי שאינם רוצים בה, מסטרא אחרא). האמונה הזו, שה' נמצא בהכל ממש, היא ראשית אמונתו ועבודתו של מורנו הבעל שם טוב. כך רואים גם בסיפור^{טז} שכאשר הוא היה ילד קטן והלך להתבודד ביער – ללא שום פחד, כמו שפקד עליו אביו לפני הסתלקותו^{יז} – הוא נכנס לארמון של הסט"א ואמרו לו לכפרו, והוא צעק "יתפרדו כל פעלי אוני"^{יח} והכל נעלם. הכל בגלל האמונה של "ומלכותו בכל משלה", שהיא קבלת עול מלכות שמים בשלמות.

"לית אתר פנוי מיניה" לא מתייחס רק לארץ הגשמית, המקומות הגשמיים ביקום, אלא – כמו שאנחנו מסבירים הרבה פעמים^{יט} – כולל גם את כל סוגי המציאות הנפשית של אדם, החל מהמחשבות שלו:

וכל המחשבות של האדם יש בו מציאותו ית, ה' נמצא בכל מקום כי הוא גם מהווה הכל יש מאין^י. צריך להאמין שה' מהווה את המחשבה עכשיו, גם מחשבה לא טובה, כמו שכתוב אצל שמעי בן גרא "הוי' אמר לו קלל"^{יא} – ה' מחיה את בחירתו הלא טובה, ומצד ה' יש בכך גם טובה לדוד, כמו שמבואר בתניא^{יב}. כמו שמיד נראה, זו תורה שעוסקת בהעלאת מחשבות, שלפי

ודוקא מתוך כך יתכן שתכוון בפעם הבאה. והקשה דאכת' הקושיא במקומה עומדת, מ"מ דלמא מעיקרא לא איכוין והשתא בא לצאת ידי שמים ולכוין.

הבעל שם טוב מקשה – קושיא שנזכרת גם בעוד מפרשים^{יג} – כיצד המענה של הגמרא, על כך שאדם שלא מכוון יש להכותו עד שיכוון, שולל את הצורך של מי שלא כיוון לחזור ולקרוא.

ועוד קשה למה נקט ר"ז דוקא האומר שמע

שמע ב' פעמים ולא פסוק אחר בק"ש או כיוצא.

בפשט רבי זירא הזכיר את הפסוק הראשון בק"ש כי הכוונה בו היא לעיכובא והכפילות בו היא בעייתית במיוחד משום שיש בה משמעות של קבלת שתי רשויות, אך לכתחילה יש לכוון בכל מלה גם בשאר ק"ש וישנם פסוקים נוספים בק"ש ובכלל שבכפילתם עלולה להיות משמעות כזו^{יד}.

קבלת עול מלכות שמים – הכל ה'!

עניינה של קריאת שמע הוא קבלת עול מלכות שמים^י (וכרמו הידוע^{יז} ש"שמע" ר"ת "עול מלכות שמים") והחידוש כאן הוא הפירוש העמוק של הבעל שם טוב לקבלת עול מלכות שמים בשלמות:

וביאר מה הוא ענין קבלת עול מלכות שמים, והענין כי האדם מחויב להאמין כי מלא כל הארץ כבודו ית, לית אתר פנוי מיניה,

ה' ראה צל"ח על אתר (שבשל קושיא זו באר שאין הנידון על "משתקין אותו", שנאמר על "מודים מודים" וממנו נלמד לק"ש, אלא על "הרי זה מגונה" שנאמר על "הקורא את שמע וכופלה", אך בכש"ט מדויק שהכוונה ל"משתקין אותו" והקושיא במקומה עומדת).

ו ברכות יג, א"ב.

ז ושתי דעות בזה בגמרא, וראה שו"ע אדה"ז או"ח סא, ח.

ח אבודרהם דיני ק"ש.

ט תקו"ז תקון נז (צא, ב).

י לקו"ת ר"ה נה, ב; נו, ב; סידור עם דא"ח נג, ב.

יא אוצר שבחי הבעש"ט השלם (מעיונותיך, תשע"ז) עמ' 267-268; סיפורי חב"ד א עמ' 4. ראה אור ישראל ח"א עמ' סג.

יב שבחי הבעש"ט פ"א. וראה אור ישראל ח"א ש"ב בשני הסיפורים הראשונים.

יג תהלים צב, י.

יד ראה סוד ה' ליראיו ש"ג.

טו וראה גם תניא שער היחוד והאמונה פ"ב.

טז שמוא"ב טז, י.

יז תניא אגה"ק כה.

האמונה שה'
נמצא בהכל
ממש, היא ראשית
אמונת ועבודת
מורנו הבעל שם
טוב

”מחשבה רעה”

באה מקליפת
עשו, רצח,
ו”מחשבה
זרה” מקליפת
ישמעאל, ניאוף.
אם יודעים
איך לתקן את
המחשבות –
יודעים גם לתקן
את שני ראשי
הקליפות האלה

אורחותיו^כ, יסוד עבודת הבינוני של התניא, 'אל תהיה רמאי'^{כא}, תדע ש"הלואי בינוני", ואם זו מחשבה זרה – כמו שמוכח מהטענות הכוזבות שאמרו הגוים בתחלה – שמאי דוחה אותה. אבל הלל יודע לקרב גם גרים כאלה, להעלות מחשבות זרות, כמו שהבעל שם טוב ממשיך:

וכאשר יעלה במחשבתו של אדם בעת עסקו בתפלה איזה מחשבה רעה וזרה,

הוא משתמש פה, ושוב בהמשך התורה, בביטוי "מחשבה

רעה וזרה". מה ההבדל בין "מחשבה רעה" ל"מחשבה זרה"? "מחשבה רעה" היא לחשוב רע על מישהו, מחשבה להתנכל למישהו – כמו שמסופר בלוח "היום יום"^{כב} שמישהו אמר שיקרע את השני כדג – או להקפיד על מישהו. "מחשבה זרה" היא תאוה זרה. אם כן, "מחשבה רעה" באה מקליפת עשו, רצח, ו"מחשבה זרה" מקליפת ישמעאל, ניאוף – אלה שני ראשי הקליפות^{כג} שמהם באות המחשבות. לפי הווארט הזה, אם יודעים איך לתקן את המחשבות – יודעים גם לתקן את שני ראשי הקליפות האלה. היא באה אל האדם לתקנה ולהעלותה,

גם הצמד "לתקנה ולהעלותה" חוזר בהמשך. מה ההבדל בין "לתקנה" ל"להעלותה"? התיקון הוא הפשטת המחשבה מלבושיה הצואים. שרש כל מחשבה של אהבה בנפש הוא בעולם האצילות, אבל אצלך היא התלבשה בלבושים צואים. צריך קודם כל להפשיט את המחשבה מהלבושים הצואים, לבודד את המדה שמחיה

הפשט בספר התניא^{כד} לא שייכת לבינונים, אבל האמונה הזו ודאי שייכת לכל אחד ואדמו"ר הזקן לומד אותה מדוד המלך.

אם כן, כבר היה כאן חידוש בפני עצמו: בפשט קבלת עול מלכות שמים היינו שה' הוא מלך ועלי להקשיב לו ולקיים את מצותיו. כאן הוא אומר, כבר חידוש גדול, שעול מלכות שמים הוא, קודם כל, אמונה – אמונה שה' נמצא בכל מקום, גם במחשבות הלא-טובות שלי. קבלת עול מלכות שמים היא

לקבל שגם מה שנראה שאינו רצון ה' הוא חלק מרצונו יתברך, שה' נמצא גם איפה שיש הוה-אמינא שהוא לא נמצא. הנושא מזכיר את המחלוקת בין החסידים למתנגדים האם ה' נמצא גם בבית הכסא. הכוונה ל'מתנגדים' של פעם, כמובן – היום אף אחד לא מסתפק בדבר. יסוד החסידות הוא להאמין שה' נמצא גם איפה שנדמה שהוא לא נמצא – זו קבלת עול מלכות שמים.

העלאת המחשבות

ההכרה שה' נמצא בכל מחשבה גורמת ליחס אחר למחשבה עצמה:

וכל מחשבה היא קומה שלימה.

מה פירוש "קומה שלמה"? כמו 'פרצוף אדם' – לא רק שהמחשבה כוללת עשר ספירות, אלא שצריך לצייר את המחשבה כציוור שלם של רמח איברים ו-ששה גידים. צריך להתייחס למחשבה כמו אדם שבא לפניך ואתה מחליט אם לקרב או לדחות אותו, כמו בסיפור הגרים שבאו לשמאי והלל בגמרא^{כה} – שמאי דוחה את הגר באמת הבנין והלל מקרב אותו. שמאי הוא מלשון "השם

כ מו"ק ה, א. ראה לקו"ת שה"ש מח, רע.ג.
כא בשם חסידים. ראה באריכות ובעומק בספר חתן עם הכלה ביאור קי.
כב כ"ט תשרי.
כג ראה ספר הפליאה ד"ה "וראה והבן שעשו נאחז" ובכ"ד.

יח פכ"ח.
יט שבת לא, א.

צריך לתקן את
המחשבה הזרה
 כך שהיא תהיה
 קומה אחת
 שלמה למטה,
 על ידי הפשטת
 הלבושים הצואים,
 ואחר כך להעלות
 אותה להיות קומה
 שלמה למעלה

בראש – כך הוא מתפלל וכך הוא לומד וכך הוא חי בכלל, ולא שייך בכלל למה שכתוב פה.

ביאור הסוגיא

ובזה יובן האומר שמע שמע וכו', וקשה למה אמר ב' פעמים, וצ"ל כי מעיקרא לא איכוין דעתיה, דהיינו שהיה לו איזה מחשבה זרה, אמנם אם ידע ששם גם כן הוא מציאות הש"י לא ה" צריך לומר ב"פ שמע.

האדם אומר "שמע שמע" כי לא כיוון את דעתו, היתה לו מחשבה זרה, אבל אם היה מאמין שה' היה נוכח במחשבה הזו גם בפעם הראשונה – הוא לא היה צריך לחזור ולקרוא שוב.

וזוהו צחות לשון הש"ס מחינן ליה במרזפתא דנפחא, הכוונה כי המחשבה עצמה היא מכה את האדם כמו במרזפתא דנפחא כדי לתקנו ולהעלותו,

את הדימוי של "מרזפתא דנפחא"^{כט}, הפטיש של הנפח, אפשר לדרוש מלשון "ויפח באפיו נשמת חיים"^ל – "נשמת חיים" רומזת למחשבה טובה וטהורה, רוח שה' נופח בנו באופן גלוי, "פנים אל פנים", אך כנגדה יש מחשבה זרה שמכה ומגיעה מה' באופן לא-גלוי, מצד האחור של התודעה (כמו שעוד נרחיב).

ולמה הוא חוזר פעם ב' לומר שמע כאלו ח"ו בפעם א' לא היה שם מציאות הש"י, ונמצא הוא מקצר במציאותו ית' ובקבלת עול מלכות שמים. ולכך אמר משתקין אותו, ודפח"ח.

כט וכמה רמזים: מרזפתא דנפחא עולה יג (אחד) פעמים אלול – סוד יג מדות הרחמים שמאירות בחדש אלול (ראה לקו"ת ראה לג, א) – בינה במ"ק פעמים בינה (הבינה במספר קטן היא בינה קטנה, שיש בכוחה רק לדחות מחשבות זרות, ואילו הבינה הגדולה היא הכח להעלות את המחשבות הזרות, כדלקמן בפנים). במסכת גיטין (נו, ב) כתוב "ארזפתא" – "ארזפתא דנפחא" עולה לב פעמים הוי', ארץ ישראל, ללמד שעבודה זו שייכת בפרט לארץ ישראל, בה "ועמך כלם צדיקים" (ישעיה ס, כא) כפשוטו (כמבואר – ראה לקו"ת סוף בחקתי ד"ה "וילך ראובן" וחנה אריאל נצבים ובאורך בהתוועדות ו' ניסן ע"ח – בענין שתי גדות הירדן, כאשר לעבר הירדן המזרחי שייכת עבודת הבינונים ולעבר הירדן המערבי עבודת הצדיקים). ל בראשית ב, ז.

אותה – אהבה או יראה וכו'.^{כז} ההפשטה הזו היא הבדלה. כשיש לך אהבה נקיה אפשר כבר להעלות אותה כלפי מעלה, להפנות אותה לה' – לאהוב את ה'. אלה שני שלבים בהעלאת המחשבות.

הבעל שם טוב אומר כאן שכל מחשבה היא "קומה שלמה". לעתיד לבוא, כשנוכח ל"ואולך אתכם קוממיות"^{כח}, כל מחשבה תהיה "כשתי קומות"^{כט} – קומה למעלה וקומה למטה, "אין וועלט" – אויס וועלט"^ל ('בתוך העולם – מחוץ לעולם'). לשם כך צריך לתקן את המחשבה הזרה כך שהיא תהיה קומה אחת שלמה למטה, על ידי הפשטת הלבושים הצואים, ואחר כך להעלות אותה להיות קומה שלמה למעלה.

ואם אינו מאמין בזה אין זה קבלת עול מלכות שמים שלימה, כי מקצר ח"ו במציאותו ית'.

אם האדם לא מאמין שה' נמצא גם בתוך המחשבה, ושיש כוונה אלקית בכך שהמחשבה באה אליו, יש פגם בקבלת עול מלכות שמים שלו. בכלל המסר פה הוא להיות רגיש למחשבות. "המחשבה משוטטת תמיד"^{כב}, ומי שלא רגיש למחשבותיו הוא אטום, סתום ומלא שטויות

כד ראה בנסמן כאן במ"מ בכש"ט (קה"ת) ובמאמר דלקמן הערה לט. כה ויקרא כו, יג.

כו ראה בבא בתרא עה, א. סנהדרין ק, א.
 כז ראה כש"ט (קה"ת) אותיות לד, לו, צ. ובכ"מ.
 כח מאמרי אדה"ז תקס"ט ד"ה "זכור את יום השבת לקדשו" (ע"פ לשון הראשונים) ובכ"מ.

מי שלא רגיש
למחשבותיו הוא
אטום, סתום ומלא
שטויות בראש –
כך הוא מתפלל
וכך הוא לומד וכך
הוא חי בכלל

ממד האלקות (עד לגילוי שהכל הוא ה', "הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"^{לג}, "אל עולם"^{לד} ולא 'אל העולם'^{לה}). האמונה בניצוצות שיש בכל דבר היא ממד הנשמות (כנודע שאלקות-נשמות-עולמות הם הרחבה של החסידות למושגי האריז"ל אורות-ניצוצות-כלים^{לו}). האמונה בכך שיש כוונה אלקית שנעלמת במחשבה הזרה שהגיעה אלי שייכת לממד העולמות – בסגנון של ר' אשר פריינד זצ"ל, כל דבר שאני רואה או חווה הוא 'סבה' לקרב אותי לעבודתו יתברך, וזו הכוונה שבתוכו (לפי זה 'לחיות עם סבות' בכלל היינו תיקון והעלאת העולמות).

ב. דחית מחשבות זרות "ולא תתורו"

לתורה הזו יש עוד חלק, אבל לפני שנמשיך לקרוא אותו נחזור למה שהזכרנו כבדרך אגב, שלפי דברי אדמו"ר הזקן בתניא כל העבודה של העלאת המחשבות לא שייכת לכל אדם אלא רק לצדיקים. המחשבה באה ודופקת לאדם בדלת כדי לבקש תיקון – באיזו דלת היא דופקת? בדלת האחורית, בצד האחור. על המחשבות הללו כתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם"^{לז}. אצל הצדיקים המחשבה הזו מנסה לנקוש על הדלת האחורית מהחוג, היא לא שייכת אליהם, ולכן הם יכולים להעלות את המחשבה. לעומת זאת,

אנשים מסלקים
מדעתם דברים
שהם 'סתם', אבל
צריך לדעת שכל
מחשבה שבאה
לך היא לא סתם
– יש כוונה אלקית
בכך שאתה חושב
כעת מחשבה
זרה זו

עולמות-נשמות-אלקות באמונה

לאמונה שמציאות ה' נמצאת בכל, כולל המחשבות הזרות, שהיא כאן קבלת עול מלכות שמים, היו בינתיים שני פנים: אמונה שה' ממש נמצא במחשבה הזרה, אותה הוא מהווה והיא בעצם הופעה שלו. וגם אמונה שיש כוונה אלקית בכך שהמחשבה הגיעה אל האדם, שה' שלח אותה אליו

כדי לתקנה ולהעלותה. במובן הזה, הכוונה האלקית במחשבה היא מציאות ה' במחשבה (כמו "בראשית", שדורשים^{לא} "בשביל ראשית", יש כוונה ותכלית) – המחשבה לא באה סתם. אנשים מסלקים מדעתם דברים שהם 'סתם', אבל צריך לדעת שכל מחשבה שבאה לך היא לא סתם – יש כוונה אלקית בכך שאתה חושב כעת מחשבה זרה זו. בהמשך יש מובן או סגנון שלישי – שצריך להאמין שיש ניצוצות קדושים גם בתוך המחשבה החיצונית. בתוך אהבה נפולה יש ניצוץ של אהבה. מהו ניצוץ בקבלה? כח שהיה בעולם התהו בקדושה, ובשבירת הכלים הוא נפל ונשבר וכעת נמצא בתוך הקליפה. התפקיד שלנו הוא עבודת הבירורים, להוציא את הניצוצות. שלש האמונות הללו יחד – שה' מהווה את המחשבה, שיש בה ניצוץ קדוש ושיש כוונה בכך שהיא נשלחה אלי כעת – נקראות קבלת עול מלכות שמים.

מתבקש להקביל את שלש האמונות הללו למבנה היסודי של הבעל שם טוב^{לב}, עולמות-נשמות-אלקות, שבסוף צריכים להתייחד יחד (בהעלאת העולמות, התקשרות הנשמות ויחוד האלקות): מציאות של ה' בכל דבר ובכל מחשבה, שהיא-היא כח ההתהוות שלהם, היא

לא כדרשת חז"ל המובאת ברש"י בתחלת התורה.
לב אגרת הבעש"ט הנדפסת בריש כש"ט. וראה סוד ה'
ליראיו ש"ד.

לג דברים ד, לט.

לד בראשית כא, לג.

לה ראה לקו"ת כי תבוא מב, ד ואילך; המשך תער"ב ח"א פרק קלג.

לו חנה אריאל ואתחנן (עמ' 22).

לז במדבר טו, לט.

העיקרי שחולק על אדמו"ר הזקן הוא הרבי מקאמרנא שחושב שדברי הבעל שם טוב שייכים לכל אדם, בכל אופן, ברוב הקטעים המקוריים של תורת הבעל שם טוב – שכתב בעל התולדות – לא כל כך מודגשת ההכנעה הגדולה מתוכה צריכים לגשת לעבודה הזו, ואילו הרבי מקאמרנא מדגיש מאד שהכל צריך להיות מתוך הכנעה ובטול היש. העבודה הזו רמוזה כאן בביטוי "משתקין אותו" – עבודה של "חש", שתיקה והכנעה לפני ההבדלה וההמתקה (התיקון וההעלאה, כנ"ל). ברגע שמתחילים מהכנעה באמת יש שייכות מסוימת לכולם. הרבי מקאמרנא אומר שהדברים נאמרו גם לעמי הארץ ולפחותים שבעם ישראל – הידיעה שאתה עם הארץ היא כבר ראשית התיקון...

אחרי ההקדמה הזו נמשיך לחלק השני של התורה, בו הבעל שם טוב עצמו אומר שיש פעמים שצריך לדחות את המחשבה הזרה ואי אפשר להעלות אותה:

חחשבה בתפלה – אפרוח בביצה

ועל פי זה ביאר ש"ס דבכורות ד"ח ע"ב רצוצא דמית [ופירש רש"י אפרוח שמת בקליפתה] מהיכן נפיק רוחיה, ומשני מהיכא דעייל נפיק. הגמרא שואלת שאלת-תם, שהיום אף אחד לא היה שואל, מאיפה יוצאת רוחו של אפרוח שמת בביצה ומשיבה שהיא יוצאת מהיכן שנכנסה.

וש"ס זה צריך ביאור, ואמר ע"פ ש"ס דברכות פרק הרואה, הרואה ביצים בחלום [תלויה בקשתו] וכו' נשתברו נעשית בקשתו, הרי כי בחינת ביצה מראה בחינת התפלה.

ביעא בארמית היא היא לשון תפלה ובקשה, בעיא-בעיא. זהו ה'ראש' של כל פרק "הרואה" בפתרון חלומות – שמה שאתה רואה בחלום מתורגם בלא-מודע למילה ולמילה יש עוד משמעויות. זהו הקשר בין הלא-מודע לכוונה מן השמים – מן השמים מדברים אל הלא-מודע שלך, דרך שמו של החפץ שאתה רואה.

אצל הבינונים המחשבות הללו באות מהלא-מודע (האחור) שלהם עצמם, אלה מחשבות שקשורות אליהם, ולכן אין להם כח להעלות אותן והם צריכים לדחות את המחשבה הזרה – לקיים "ולא תתורו" כפשוטו^א.

יש מאמר מאד יפה של ידידנו ר' יהושע מונדשיין ע"ה^ב בשיטות של הצדיקים השונים בענין הזה – זהו נושא חשוב שיש המון מה להגיד בו^ג. היה ראוי לעבור על כל השיטות של הצדיקים שם, שרובם סוברים כאדמו"ר הזקן. הוא כותב שם סברא פשוטה והגיונית, שאין כאן מחלוקת עקרונית, אלא שכל צדיק דבר אל תלמידיו לפי העבודה המתאימה להם – הבעל

שם טוב דבר לתלמידים שלו, שהיו בדרגת צדיקים של תניא, שצריכים לתקן ולהעלות מחשבות זרות, ואדמו"ר הזקן דבר לבינונים של תניא ("הלואי בינוני"). ידוע^א

שהרבי חוזה, בדרכו שלו, למקצת עבודת הצדיקים של הבעל שם טוב. בכלל, העבודה הרגילה של התניא היא אתכפיא וכאן מדובר אודות עבודה

של אתהפכא. גם בתניא יש תנועה לקראת אתהפכא – הוא מסיים^ב בכך שהצדיקים עושים אתהפכא במדות והבינוני עושה אתהפכא בלבושים. כאן הרי מדובר על המחשבה, שהיא לבוש הנפש.

בכל אופן, כפי שהוא מביא שם, הצדיק

א לך ראה תניא פכ"ז (בהדגשה שזו מצוה לבינונים דווקא). לט' פרדס חב"ד 1 עמ' 77 ואילך (זמין באתר 'כרמים' בו נאסף כל יבולו הספרותי).

ב ראה גם שיעור ז"ך תשרי והמשכו באדר"ח חשון תשע"ז; שערי תבונה ביאור לא. ובכ"מ.

ג מא ראה תורת מנחם תשמ"ב ח"ג עמ' 1672 בסופו; "דבר מלכות" לפרשת אמור בסופו. ובכ"מ.

ד מב תניא פנ"ג.

בתניא יש תנועה לקראת אתהפכא – הוא מסיים בכך שהצדיקים עושים אתהפכא במדות והבינוני עושה אתהפכא בלבושים

זהו ממש החתול של שרדינגר, בדיוק המשל שלו לתיאורית הקוואנטים - כל זמן שהביצה שלמה האפרוח שבתוכה מת וחי יחד

מדרגות – בידוד המדה הגולמית והפנייתה כלפי מעלה – וכעת הוא משתמש בביטוי כפול חדש, "לקרבה ולהעלותה". בכל אופן, הסימן הוא האם "מיד" יש לאדם מחשבה של תיקון – אם ממש עם המחשבה יש גם 'רצפט', השראה כיצד לתקן ולהעלות אותה, סימן שרוצים שתעלה את המחשבה.

הווארט הזה קשור למשהו שאדמו"ר הזקן כותב במקום אחר, לא בתניא, כי "העצה היעוצה להתפלל בשמחה גדולה עד אין קץ, ואז ממילא יתפרדו כל פועלי און הם המחשבות זרות, כי גם אם יעלו ירדו ויפלו מיד כמוץ לפני רוח ומלאך ה' דוחה"מג. מי שבשמחה אין לו מחשבות זרות, ואם יש לו הן מיד מתמתקות. מחשבה אותיות בשמחה"מד – אם אדם שמח הוא מתקן את כל המחשבות. שמחה היא השראה. חז"ל אומרים "אין 'והיה' אלא לשון שמחה"מה וגם "אין 'והיה' אלא לשון מיד"מו – מכאן אפשר ללמוד שאם אתה בשמחה אתה מקבל מיד את ההברקה ההשראה מה עושים עם המחשבה. כשאדם שמח הוא יכול לתפוס גם את הצד השלילי, כמו שבחנותה אדם מחבק גם את שונאיו – מחבק את כולם ומעלה את כולם יחד אתו בשמחתו. זהו גם ווארט חזק, שעיקר התיקון, שכבר משתייך לכל אחד ואחד, הוא "עבדו את הוי' בשמחה" ואז "באו לפניו ברננה"מז, "באבד רשעים רנה"מח – אם אתה עובד בשמחה כל הרשעים נעלמים ואוטומטית הכל עולה.

מג אג"ק כ"ק אדמו"ר הזקן (מהדורת תשע"ב) אגרת יט (עמ' סד). וראה תניא פכ"ו אודות הקשר בין השמחה לטהרת המחשבה.

מד תקו"ז תקון כב (סז, א).

מה ע"פ בראשית רבה מב, ג.

מו ספרי ראה פיסקא ג; כי תבוא פיסקא א.

מז תהלים ק, ב.

מח משלי יא, י.

אם הביצה שלמה – איני יודע מה יש בפנים, "תלויה בקשתו". זהו ממש החתול של שרדינגר, בדיוק המשל שלו לתיאורית הקוואנטים – כל זמן שהביצה שלמה האפרוח שבתוכה מת וחי יחד. בלשון חז"ל קוראים לכך "בקשתו תלויה" – זהו חוק האי-ודאות. שבירת הביצה היא "קריסת הגל" – הבקשה התממשה, הענין התברר ו"נעשית בקשתו".

בכל אופן, הוא יפרש כאן שהביצה היא תפלה והאפרוח שבתוכה הוא המחשבה הזרה שמגיעה לאדם, ולפי זה יבאר את הגמרא:

תיקון מידי

והענין שאין לך מחשבה שלא יהא בה קומה שלמה, אף מחשבה רעה וזרה כשבאה אל האדם היא באה כדי לתקנו ולהעלותו כנ"ל, ואם האדם דוחה המחשבה ההיא ממנו אז כאילו דוחה והורג קומה שלמה.

אמנם לפעמים יש מחשבה שצריך לדחותה, אם כן, יש בעצם שלש דרגות של עבודה: מה שכתוב בתניא, שתמיד דוחים את המחשבה הזרה – שהבינוני לא צריך לעשות את השיקול של 'לפעמים', אלא בפשטות דוחה הכל, "ולא תתורו"; יש את הצדיק הגמור, שמעלה הכל; יש מצב בינים, כמו בכל דבר – הממוצע המחבר, דרגה ממוצעת שדווקא דרכה אפשר להגיע מאתכפיא לאתהפכא. יש פה סימן והבחנה האם אני צריך לעבוד עבודת צדיקים או עבודת בינונים, לכן קטע זה הכי קריטי בכל התורה הזו.

איך יודעים איך להתייחס למחשבה?

ואם נפשך לומר במה אדע איזה מחשבה לדחותה ואיזה לקרבה ולהעלותה יתבונן האדם אם בשעה שבא המ"ז מיד עלה במחשבתו במה לתקנה ולהעלותה, אז יראה לקרבה ולהעלותה, קודם הוא אמר "לתקנה ולהעלותה", שתי

"הבא להורגך השכם להורגו"

אבל יש אפשרות שניה:

ואם לא יעלה מיד במחשבתו במה לתקנה, אז מסתמא באה לבטל את האדם בתפלתו ולבלבל מחשבתו, אז רשות לדחות המחשבה היא כי הבא להורגך השכם כו'.

בתניא אין רק "רשות" לדחות את המחשבה המסוכנת, אלא חובה גמורה – מצות לא-תעשה דאורייתא של "ולא תתורו". המשל שם בתניא^ט שמגיע לאדם בזמן שהוא מתפלל גוי שמדבר אתו כדי לבלבלו – צריך לעשות את עצמו כלא שומע, לא להתעסק אתו כלל רק להסיח דעת ממנו לגמרי ולהתחזק בכוונת התפלה. כאן, בכתר שם טוב, ישנן שתי אפשרויות – או שהגוי הגיע כדי שתקרב אותו לקדושה, או שבאמת הוא בא רק על מנת לבלבלך ואז

יש לך רשות להורגו (כדין בא במחתרת). הבעל שם טוב מדבר לצדיק שאינו גמור, שידוע שהכי טוב להעלות את המחשבה הזרה, לא לדחות קומה שלמה שמציאות הש"ת נמצאת בה, אבל אם הוא לא מקבל מיד השראה איך להעלות את המחשבה הוא אומר לעצמו שבמקרה הזה יש נתינת רשות לדחות את המחשבה, הפעם איני חייב בעבודה זו של העלאת המחשבה, ואדבא – עלי לדחותה. יש כאן תהליך מחשבתי – קודם יש לי רשות לדחות (איני חייב כעת לעבוד עבודת הצדיקים), ומיד אחר כך הופכת הרשות לחובה, שהרי "הבא להורגך השכם להורגו"^ט, פיקוח נפש.

ובזה יובן רצוצא דמית מהיכן נפיק רוחיה, כלומר המחשבה שבאה בשעת תפילה שנקרא ביצה, דמית, דהיינו שדוחה אותה המחשבה וממית אותה, היכי נפיק רוחיה כלומר האיך הוא

ממית ודוחה קומה שלימה,

הוא מפרש "דמית" לא מת מעצמו, אלא שאתה ממית אותו, והשאלה "היכי נפיק רוחיה" היא 'איך העזת להוציא את הרוח מאותה קומה שלמה?! מאיפה היתה לך החוצפה?!'.

ומשני מהיכא דעל נפיק, כמו שעלה המחשבה לבלבל את האדם ולדחותו כך נפיק, רשות לאדם לדחות המחשבה ולהוציא אותה וזהו שאמר מהיכא דעל נפיק, ודפח"ח.

היות שלא באה לך מיד השראה איך להעלות ולתקן את המחשבה – כנראה לא היית מספיק בשמחה... – סימן שהמחשבה באה להרוג אותך ומותר לך להקדים ולהרוג אותה.

חזרה על הכוונה

סיום הדברים חוזר לסוגיא הראשונה, של קבלת עול מלכות שמים האמתית:

ופעם א' שאל השואל למורי זלה"ה אם אמר כמה תיבות בק"ש ובתפלה בלא כוונה אם רשאי לחזור פעם שנית ולאומרם בכוונה, ואמר בזה הלשון: הלא ידוע ומפורסם שאין לך שום דבר שלא יהא בו מציאות השם, אפילו מחשבה חיצונית שם יש ג"כ ניצוצות קדושות כנודע, וא"כ אם אמר כמה תיבות בק"ש ובתפלה בלא כוונה, לא יאמרם פעם שנית, רק יהרהר במחשבה ובכוונה התיבות שאמר בלא כוונה. כל זה שמעתי בשם מורי הבעש"ט זלה"ה ודפח"ח.

כאן הוא מגיע ל"המעשה הוא העיקר"^{יב}. מישוהו קרא קריאת שמע או התפלל, הדיבור היה בסדר, רק הכוונה לא, לכן – אומר הבעל שם טוב – כדי לתקן שיחזור על הכוונה. קודם הוא דבר על "מחשבה רעה" ו"מחשבה זרה", כעת הוא משתמש בביטוי חדש – "מחשבה חיצונית". ראשית התיבות של חיצונית זרה רעה הם חזר (שהוא גם הנוטריקון של חיצונית זרה) – ללמד שצריך לחזור, אבל רק במחשבה (מי שחוזר בדבור הוא חזיר...).

איך העזת להוציא את הרוח מאותה קומה שלמה?! מאיפה היתה לך החוצפה!?

מט וראה גם תניא אגה"ק כה.

נ סנהדרין עב, א.

נא ע"פ אבות פ"א מ"ז.

לכך שלא חוזרים היא שמציאות ה' היתה גם במחשבה הראשונה.

הרבי רצה שנעסוק בעניני גאולה ומשיח^{נד}. איך כל זה שייך לעניני גאולה ומשיח? הווארט ש- **משיח** אותיות **ישמח** (בעצמו) ו**ישמח** (אחרים), כך מעלה את כל המחשבות של כולם. התיקון תלוי בכך שההשראה באה מיד – "משיח נאו", השראה נאו.

[לפי הלכה מעיקר הדין^{נב} אם לא כיוון בברכה ראשונה בשמונה עשרה צריך לחזור, רק האחרונים כותבים^{נג} שכיוון שבימינו סביר להניח שגם בפעם השניה הוא לא יכוון לכן בפועל לא יחזור.] זו דוגמא טובה למה שדברנו: הבעל שם טוב מסביר את פנימיות ההלכה. הטעם בנגלה הוא ירידת הדורות, אבל בפנימיות הסיבה

נב שו"ע קא, א.

נג הגהת הרמ"א שם.

נד ראה שיחת תז"מ (ו' אייר) ובלק (י"ז תמוז) תשנ"א.

הַלּוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ האמונה שה' נמצא בכל היא ראשית דרך הבעל שם טוב.
- ◆ "לית אתר פנוי מיניה" כולל גם מקומות נפשיים – המחשבות של האדם.
- ◆ קבלת עול מלכות שמים היא האמונה שה' נמצא גם היכן שנדמה שהוא לא נמצא.
- ◆ כל מחשבה היא "קומה שלמה" – דמות־אדם שצריך לקרב או לרחק.
- ◆ "מחשבה רעה" היא כעס על הזולת ו"מחשבה זרה" היא תאוה פסולה.
- ◆ בתיקון המחשבות מתמודדים עם שני ראשי הקליפה – עשו (רציחה) וישמעאל (ניאוף).
- ◆ יש לתקן את המחשבה למטה, בבידוד המדה הגולמית שלה והפשטתה מהלבושים הצואים (הבדלה), ואז להעלותה למעלה, בהכוונתה כלפי שמיא (המתקה).
- ◆ על האדם להיות רגיש למחשבותיו – אחרת הוא אטום וסתום ומלא שטויות.
- ◆ ה' נופח בנו בדרך פנים מחשבות טובות וטהורות ובדרך אחר מחשבות זרות.
- ◆ ה' נמצא בכל מחשבה בשלשה רבדים: בכך שהוא מהווה אותה (אלקות), בניצוץ הקדוש שבה (נשמות) ובכוונה לשמה נשלחה לאדם (עולמות).
- ◆ 'לחיות עם הסבות' היינו לעסוק בהעלאת העולמות.
- ◆ הבינוני מצווה לדחות את המחשבה שנוקשת בדלתו האחורית והצדיק צריך להעלותה.
- ◆ גם בעבודת הבינונים (אתכפאי) יש שאיפה לעבודת הצדיקים (אתהפכא).
- ◆ הכנעה ושפלות בשל המחשבה הזרה הן הכנה ראשונה לתיקונה (הבדלה) והעלאתה (המתקה).
- ◆ בינוני צריך לדחות־להרוג מחשבה זרה, צדיק גמור צריך להעלותה וצדיק שאינו גמור צריך לשקול בדעתו.
- ◆ אם מיד עם המחשבה הזרה עולה גם השראה לתיקונה – סימן שאפשר לתקן.
- ◆ השמחה היא מפתח טהרת המחשבה וההשראה המידית לתיקון מחשבות זרות.
- ◆ "המעשה הוא העיקר": מי שלא כוון צריך לחזור במחשבה על כוונתו (בלי לחזור בדיבור על המילים).
- ◆ בחיצוניות ההלכה היא בגלל ירידת הדורות והבעש"ט מגלה את הטעם הפנימי.
- ◆ "משיח נאו" הוא 'השראה נאו' כיצד לתקן בשמחה את כל המחשבות.

שעה ומקום

בְּן עֲזַאי אָמַר... הוּא הָיָה אֹמֵר: אֵל תְּהִי
בְּז לְכָל אָדָם, וְאֵל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל דְּבָר.
שְׂאִין לָהּ אָדָם שְׂאִין לוֹ שְׁעָה, וְאִין לָהּ
דְּבָר שְׂאִין לוֹ מְקוֹם.

לכל אדם יש שעה, זמן מיוחד, ולכל דבר יש מקום. הזמן והמקום הם שני ממדי המציאות ('מרחב זמן' בלשון המדע), והיחס ביניהם הוא כזכר ונקבה: הזמן הוא בחינת זכר־איש (גברא), והמקום הוא בחינת נקבה־אשה (חפצא, כמו בית, "ביתו זו אשתו"). ובמושגים הפנימיים: הזמן הוא בחינת ז"א (פרצוף הזכר, ו' קצוות כנגד ששת ימי הבריאה, ממד הזמן) והמקום הוא בחינת מלכות (פרצוף הנוקבא), כאשר הזמן נמשך לתוך חלל המקום (כמו הקו של הארת אור אין סוף הנמשך לתוך החלל הפנוי המוגבל, הקו הוא סוד הזמן). לפי זה, שעה ומקום הם יחוד וזה בשם הוי'.

נשמות ותורה

יש כאן שני זוגות מושגים, אדם־שעה דבר־מקום. ממד הזמן שייך יותר לאדם, הנשמות חיות בממד הזמן (האדם בעל המודעות חווה את חילופי הזמן), ולכן (נשמות) ישראל מקדשים את הזמנים בהיותם שרש ומקור הזמן. ממד המקום

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי אשא עיני מאמר "בראשית ברא אלהים" ושיעור כ"ו סיון תשע"ה.

א יומא פ"א מ"א.

שייך ל'דבר', החפצים הגשמיים שבעולם. בפנימיות, "דבר" רומז לתורה (עליה נאמר "ודברת במ") – על ידי ההתקשרות לתורה, בהתבונן שהחיות בכל דבר היא מאותיות התורה, דבר ה' המהווה ומחיה אותו ("לעולם ה' דברך נצב בשמים"), ממילא מקיימים כפשוטו "אל תהי מפליג לכל דבר" שהרי בכל דבר בעולם יש חיות אלקית.

לעינינו נראה העולם מפורד ומפורד, הן בממד הזמן והן בממד המקום. אך התכלית היא גילוי האחדות האלקית, כמו בפסוק היחוד "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד": "הוי' אחד" היינו "היה הוה ויהיה כאחד", אחדות בממד הזמן; וכן כוונת "אחד" היא אחד בשבעה רקיעים וארץ (ח) ובארבע רוחות העולם (ד), אחדות בממד המקום. האחדות בממד הזמן שייכת בעיקר לנשמות (כרמוז ב"הוי' אלהינו" שלפני "הוי' אחד"). האחדות בממד המקום היא על ידי התורה (שכולה אחת, במיוחד כפי שיתגלה בשלמות ב"תורה חדשה" של משיח צדקנו בקרוב ממש).

אחדות הנשמות והזמן (אדם־שעה) מקבילה לאחדות התורה והמקום (דבר־מקום), שהרי ששים ריבוא נשמות ישראל הן כנגד ששים ריבוא אותיות התורה. על ידי ההתקשרות וההתחברות של נשמות ישראל לתורה ומצוות, מתגלה האחדות הפנימית שבעולם, בזמן ובמקום, עד שהכל בטל לאחדות האלקית, "הוי' אחד".

קול שמחה

פרשת ואתחנן

רחוק קרוב

ונתפלל מיד"), לקיים "עד מהרה ירוץ דברו [ר"ת מיד]", כמו ביאת המשיח "תכף ומיד ממש". מיד ר"ת מלכות יסוד דעת, וכן יש לומר בסמיכת גאולה לתפלה המתחילה בקריאת שמע: קריאת שמע בדעת, גאולה ביסוד, תפלה במלכות.

בכל קראנו אליו

המשך המדרש: א"ר יהודה ב"ר סימון את מוצא עבודת כוכבים קרובה ורחוקה והקב"ה רחוק וקרוב. כיצד עבודת כוכבים קרובה? עובד כוכבים עושה עבודת כוכבים ומעמידה בתוך ביתו אצלו הרי קרוב. ומנין שהיא רחוקה שנאמר 'אף יצעק אליו ולא יענה' וגו' הרי רחוקה. והקב"ה רחוק וקרוב. כיצד? א"ר יהודה בר סימון, מכאן ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה הרי רחוק. וקרוב מנין? שאדם עומד ומתפלל ומהרהר בתוך לבו וקרוב הקב"ה לשמוע את תפלתו שנאמר 'שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו'. אמר דוד לפני הקב"ה, ריבוננו של עולם, כשיהיו אומות העולם באים להתפלל לפניך אל תענה אותן שאין באין אצלך בלב שלם אלא הולכין אצל עבודת כוכבים שלהן ואינה עונה אותן והן רואין צרתן צרה ובאין להן אצלך אף אתה לא תענה אותן שנאמר 'ישעו ואין מושיע על ה' ולא ענם' מהו ישעו? ישעו לעבודת כוכבים שלהן ולכשיבואו אצלך על ה' ולא ענם. אבל כשישראל קוראין אצלך מיד שמע תפלתו שנאמר 'בקראי ענני אלהי צדקי' אמר לו הקב"ה מה אמרת בקראי ענני, חייך עד שלא תקראני אני

כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו".

שלש תכיפות

במדרש²: ...שלשה תכיפות הן תכף לסמיכה שחיטה תכף לנטילת ידים ברכה תכף לגאולה תפלה. ומי שהוא עושה כן מהו מתן שכרו? אמר רבה בר אבהו, אם סמך ושחט יהא מובטח שקרבנו נתקבל, ואם נטל ידיו וברך מיד יהא מובטח שלא יהא שטן מקטרג בסעודתו, ואם קרא קריאת שמע ונתפלל מיד יהא מובטח שתפלתו נשמעת.

"שלשה תכיפות הן" כנגד שלשה קוים: "תכף לסמיכה שחיטה" בקו שמאל – הסמיכה היא וידוי ותשובה, מצד הבינה ("ולבבו יבין ושב"), והשחיטה היא פעולת הגבורה. "תכף לנטילה ברכה" בקו ימין – נטילת ידים היינו הרמת הידים למקורן במוחין, חכמה, והברכה היא המשכה מלמעלה למטה במדת החסד. "תכף לגאולה תפלה" בקו האמצעי – גאולה ביסוד ותפלה במלכות (נמצא שהסדר הוא שמאל-ימין-אמצע, צירוף היו המוליד את מדת ההות, תמימות).

בנטילה-ברכה (קו ימין) וכן בגאולה-תפלה (הקו האמצעי) מוסיף המדרש את המלה "מיד" ("אם נטל ידיו וברך מיד... קרא קריאת שמע

נערך ע"י יוסף פלאי. לפי שיעור (טלפוני) ה' אב תשפ"ג.
א דברים ד, ז.
ב דברים רבה ב, י.

רחוק מהאדם, בהיות האדם נמצא במקומו שלו הנדמה רחוק מה'. לכן על האדם לפעול "התקרבות בצד מה" ואז הקב"ה נעשה קרוב אליו. ובאמת דבר זה שייך בין בישראל ובין באומות, כפשט הפסוק "עדיך כל בשר יבאו", אלא שאצל ישראל הדבר נעשה בכל תפלה שבכל יום ואצל האומות רק ב"תשובה גדולה וחזקה" כמו תשובת אנשי נינוה.

ההתקרבות היא בקריאת שמע, שהיא הזמנת הקדושה לחול במקום. לכן צריך "תכף לגאולה תפלה", להתפלל מיד, למצות ולממש את הזמנת הקדושה. "מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה? לאוהבו של מלך שבא ודפק על פתחו של מלך, יצא המלך ומצאו שהפליג, אף הוא הפליג, אלא יהיה אדם מקרב להקדוש ברוך הוא אליו, ומרצהו בתשבחות וקלוסין של יציאת מצרים, והוא מתקרב אליו, ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע צרכיו".¹

בהתחלה הקב"ה נמצא בשמים כביכול, אבל בקריאת שמע אנחנו 'מורידים' את הקב"ה לארץ, ככוונת "שמע ישראל... הוי' אחד", אחד בשבעת הרקיעים ובארץ (ח) ובארבע הרוחות (ד).

קרוב ממש

המשך הקול שמחה: ובא ר"י בר סימון עוד להוסיף, שבבישראל אין צד ריחוק כלל השי"ת מהם [כלל] ורואה בצרתם טרם יקראו כי אין לו אומה אחרת, ממה שקרינן בענין אשר לו אלקים קרובים אליו. אלהים בעצמו. כלומר לא הקריבות לבד מצד שהוא שומע תפלה אלא הריחוק של מהלך ת"ק שנה גם כן איננו בישראל כי קרוב אליהם ממש.

ומ"ש במדרש אמר דוד כו' כשיהיו אומות העולם באים לפניך אל תענה אותן כו', כלומר אף כשיבואו לפניך ויזמינו הקדושה בתשובה גדולה כנינוה כו' אל תענה אותם מצד הריחוק שאמר למעלה. וכמו שסיים שאין באים אצלך

אענה אתכם שנאמר 'טרם יקראו ואני אענה' שאין לי אומה אחרת אלא אתם. מנין? ממה שקרינן בענין 'כי מי גוי גדול'.

"שִׁמְעַתְּ תְּפִלָּה עֲדִיךָ כָּל בָּשָׂר יָבֹאוּ" משמע שה' שומע תפלת כל אדם במדה שוה, גם אומות העולם, ובאמת כן הוא (וכפי שיתבאר בקול שמחה), אבל המדרש מדגיש את ההבדל, כמפורש בפסוקים שלנו בשבחם של ישראל שה' שומע תפלתם, "כה' אלקינו בכל קראנו אליו" ("אליו ולא למדותיו", אנחנו קוראים לעצמותו יתברך והוא קרוב אלינו מאד).

לשון המדרש "הקב"ה רחוק וקרוב", בסדר הזה, מזכיר את הפסוק "שלום שלום לרחוק ולקרוב", שבו נחלקו חז"ל² מיהו הרחוק ומיהו הקרוב (צדיק ובעל תשובה) – לא רק האדם הוא רחוק וקרוב אלא גם הקב"ה (וממילא גם "שלום שלום" יכול להתפרש על הקב"ה).

הזמנת הקדושה

ובספר קול שמחה מפרש את המדרש: פירוש קורא ק"ש ומתפלל מיד. הוא על דרך הזמנת קדושה במקום אשר יקרא לשם. ובא ר"י בר סימון להוסיף חיבת ישראל, כמו שיתבאר. ופירוש הקב"ה רחוק וקרוב, מפרש הכתוב שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו. כלומר, שומע תפלה, שהוא בבחינת קרוב. עדיך כל בשר יבואו, דייקא. על צד התקרבות אליו בדבר מה. כמו נינוה בתשובתם פעלו לשמוע תפלתם, אע"פ שהוא רחוק מהלך ת"ק שנה. וכמו ישראל בק"ש לפי דברי המדרש הנ"ל. וזה כל בשר. כלומר, מי ששומע הקב"ה תפלתו, בין ישראל ובין האומות. ואין הבדל בין ישראל ובין האומות, אלא האומות לתיקון הריחוק של ת"ק שנה, צריכין תשובה גדולה וחזקה. וישראל פועלים זה על ידי קריאת שמע שלהם, ניתן היחוד.

הקב"ה הוא "רחוק וקרוב" – תחילה הוא

ג תהלים טה, ג.

ד ברכות לד, ב.

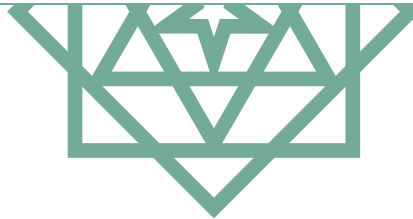
ה ברכות ד, ברש"י ד"ה זה הסומך.

גם תשובת אנשי נינוה אינה מגיעה למעלתם של ישראל (טענת יונה הנביא). אנשי נינוה דומים (יחסית) לבהמה (כסיום ספר יונה "ואני לא אחוס על נינוה... ובהמה רבה"), היינו בהרגשת היש (המשתלשלת משם בן, בגימטריא בהמה), בדעת תחתון, שבה אני למטה וה' למעלה, רחוק מאד... בישראל עיקר התשובה מתחיל מההכרה שה' לא רחוק ממני! באמת, כאשר אדם אומר שאינו מאמין, "אין לו אלקים" ח"ו, כוונתו שה' רחוק ממנו, מרחק תהומי, וממילא אינו מכיר אותו ולא נמצא בקשר אתו. לכן ראשית התשובה היא להכיר שה' לא רחוק. אצל אנשי נינוה, ששבו מתוך יראה, היתה תשובה גדולה במעשה בפועל, אבל אצל היהודי עיקר התשובה היא מתוך הברקה פתאומית של קרבת ה', ה' לא רחוק ממני.

המסקנה היא שבישראל לא צריך אפילו את הזמנת הקדושה במודע. כיון שה' קרוב אלינו באמת, אין ריחוק כלל! כל זה שייך לפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" ('כותרת' התניא). "כי קרוב אליך" מתייחס בעיקר לתורה ומעשים טובים ("בפיך" תורה, "לעשותו" מעשה), והפסוק "כי מי גוי גדול" מתייחס לתפלה (עבודה שבלב).

בלב שלם כו'. אבל כשישראל קוראין אצלך מיד ענה כו'. פירוש הגם כשישראל לא יזמינו הקדושה בקריאת שמע [כנ"ל] מיד שמע תפלתם, כלומר שלא יהיה אצלם צד ריחוק כלל. אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך עד שלא תקראו כו' כי אין לי אומה אחרת כו' ממנה [שקרינן] בענין כו'. כלומר כי הוא שורה עמם ורואה בצרתם עד שלא יקראו כאמור אשר לו אלהים קרובים ממש וכנ"ל.

באמת יש הבדל מהותי בין ישראל לאומות, "מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו". המרחק בין האדם לה', "בין הארץ לרקיע מהלך" ת"ק שנה" וכו', הוא רק מצד "דעת תחתון", מצד הרגשת האדם שה' יושב בשמים... אבל באמת "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא" ו"אין לך מקום פנוי ממנו", "לית אתר פנוי מיניה", ומצד דעת עליון ה' בכלל לא רחוק! זו ההשגה של ישראל, הקשורים לדעת עליון מצד עצמם, לכן בישראל אין בכלל צד ריחוק מה' יתברך. דעת עליון זו אין באומות ("אל אחר אסתריס" ללא דעת אמיתית). תחושת המרחק היא מצד אור אין סוף הממלא כל עלמין, שמצידו יש חילוקי מדרגות, אבל באמת "אשר לו אלהים קרובים אליו" – "אלקים בעצמו", מצד העצמות, מעל האורות והגילויים.

הסיפור החסידי

רבי הלל מפאריטש | מי אמר את זה?

רבי הלל הלוי מפאריטש נולד בעיירה חומץ בשנת תקנ"ה, לאביו רבי מאיר מחסידי טשרנוביל. כבר בילדותו היה בקי בש"ס ופוסקים, למד ספרי קבלה והתפלל עם כוונות האריז"ל, ועוד בטרם היה בר מצוה נשא אשה. כאשר הגיע לידיו ספר התניא הפך לחסיד חב"ד, אך למרות מאמציו לא זכה לראות את פני האדמו"ר הזקן. בשנת תקע"ח נשלח ע"י האדמו"ר האמצעי "לקבץ גשמיות ולזרוע רוחניות" בישובים החקלאיים שהקים הרבי במחוז חרסון, וכך הפך רבי הלל למורם הרוחני של עשרות אלפי יהודים. הוא הקדיש את חייו להפצת תורה וחסידות ומסר את נפשו על אספקת מזון כשר לחיילים היהודיים שבצבא הצאר. בשנת ת"ר התמנה לרבה של העיירה פאריטש שברוסיה הלבנה, ואחר כך עבר לכהן כרבה של בוברויסק הסמוכה. רבי הלל נהג לרשום כל דבר ששמע מרבותיו ולהוסיף ביאורים, וכן הלחין ניגונים חסידיים עמוקים. דברי תורתו כונסו בסדרת ספרי "פלח הרימון", בספר אמרי נועם ועוד. הסתלק בעיירה חרסון ביום שבת קדש י"א באב, "שבת נחמו" תרכ"ד, ושם מנוחתו כבוד.

שאחד הביטויים שלה הוא מעין מה שמכונה "אינטואיציה", בתורה ובכלל. אצל צדיקים, יכולה הדעת להגיע לכדי רוח הקודש ממש – כפי שמפרש רש"י את תכונת הדעת של בצלאל בן אורי כ"רוח הקודש", ויכולה להיות הרגשה פנימית שלא קיימת אצל כל אדם. כאן, הדעת היא היכולת לחוות דעה על דברי תורתו של הרבי – אף בניגוד לדעתו שלו. סיפור מפורסם מתאר מקרה דומה, שהתרחש עם הבעל שם טוב הקדוש: פעם בעלית נשמה התנוכחו האריז"ל והבעל-שם-טוב על פירוש מאמר בזהר, ואמרו שילכו לרשב"י וישאלו אותו מה הכוונה ורשב"י אמר כאר"י, והבעל שם טוב לא נכנע ואמר שנלך לשכינה, לה' בעצמו, לשמוע מה הפירוש, והשכינה אמרה כמו הבעל שם טוב. בסיפור שם הבעל שם טוב לא היה צריך לומר מה שרבי הלל אמר, כי רבי הלל לא אמר שיש לו תקשורת ישירה עם השכינה, אלא רק שיודע שהשכינה אמרה ולי יש דעה איך לפרש. איזה מן

פעם אמר הרבי הצ"צ מאמר חסידות, וכנהוג אצל חסידים, ישבו רבי הלל מפאריטש ובני הצמח צדק ללמוד את המאמר. נפלה ביניהם מחלוקת על פירוש ענין אחד במאמר, שהבנים אמרו כך ורבי הלל אמר שהפירוש אחרת. אמרו הבנים: נכנס לאבא, ונשאל מה הוא התכוון. נכנסו לאביהם, הרצו בפניו את הדברים, והרבי הסכים לפירושם. אך כשיצאו ואמרו זאת לרבי הלל, התעקש ואמר שהכל טוב ויפה, אבל זה לא מזיז אותי בכלל מדעתי. כשהרבי אומר חסידות אלו דברי "שכינה מדברת מתוך גרונו", אבל אחרי שגמר לומר את הדרוש, דעתו שלו בפירוש המאמר לא בהכרח קובעת...

יכולת רבי הלל לעמוד על דעתו מול הרבי, בפירוש דברי התורה שהרבי עצמו אמר, מעידה על עצמת ההכרה הפנימית שלו. בלשון הקבלה והחסידות, זו ספירת הדעת שבנפשו –

בעלמא, נציע כי לו היה רבי מרדכי יודע על המתרחש בטרם ניגש אל הווילון, היה הדבר מעיד על רוח הקודש. כאשר נדרשת סמיכות אל האדם בו מרגישים, הרי שמדובר בחוש מחשבתו, ולא ברוח הקודש. ביטוי חריף יותר אמר רבי הלל, באשר למופתיו של הצדיק רבי ישראל דב מווילדעניק – שהצמח צדק עצמו עודד אותו לפעול כבעל מופת:

פעם ישבו חסידים וספרו, שהיתה עגונה אחת שהלכה לכל צדיקי הדור לחפש את בעלה שברח ממנה. אף אחד לא יכול היה לעזור לה, עד שהגיעה לרבי ישראל דב. מיד כששאלה, אמר לה: סעי לעיר פלוגית, הכנסי לבית של טבח העיר, והשארי שם כך וכך זמן עד שבעלך יופיע. עשתה האשה כדבריו וכך היה – תוך כדי שהותה שם, פתאום הגיע בעלה, בתחפושת, אך האשה זיהתה אותו וכך פעלו עליו עד שהודה ונתן לה גט.

לאחר מכן ספרו סיפור נוסף: היה אבא שבנו יצא מהשפיות לחלוטין, והשתגע. אביו לקח אותו לכל הרופאים ולכל הצדיקים ובקש תרופה, ואף אחד לא היה יכול לעזור. אך כשבאו לצדיק הזה, אמר לעשות משהו פשוט, ומיד התרפא הבן וחזר להיות שפוי לחלוטין.

רבי הלל ישב שם יחד עם כולם, והקשיב. לכאורה, מסקנת הסיפורים מתבקשת: אם ישנו צדיק שעושה מופתים כאלה, כשכל האחרים לא יכולים, אולי כדאי לנסוע רק אליו? אך רבי הלל נענה ואמר: שנשים ומשוגעים יסעו לוויילדניק, ואנשים וחסידים יסעו לליובאוויטש...

בחינת הדעת הנוכחת כאן, היא ההבחנה בין אנשי העולם, המחפשים צדיק לעניינים מעשיים, ובין בני דעת – החפצים בעבודת ה'. לכל אדם הכתובת המתאימה לו, ובחסד ה' יתברך ישנם צדיקים מכל הסוגים. אולם יש לשים לב, מה מביא כל אחד לנסוע אל הצדיק שהוא מסתופף בצילו.

הסיפורים מבטא בחדות גדולה יותר את ענינה של הדעת?

אמנם, המעלה המופלאה של הבעש"ט המתגלה בסיפור זה, נעלית יותר מזו של רבי הלל. מה גבוה יותר מלדבר עם השכינה עצמה ולזכות לאישורה? אך מאידך, במובן מסוים, דווקא בסיפור הראשון הדעת חזקה יותר. צדיק כרבי הלל שאינו יכול לעשות זאת, מגלה תקיפות מפליאה אף יותר בדבקתו בחוש הפנימי המנחה אותו.

בסיפור נוסף, מתגלה היבט אחר של אותו חוש פנימי: יכולתו של רבי הלל להבחין במהותם של חושים דומים אצל צדיקים אחרים. פעם אחת, בהתוועדות חסידים שהיו ביניהם חסידי טשרנוביל, ספרו חסידי טשרנוביל סיפורים על רבם – כמה גדול הוא, ובעל רוח"ק.

בין השאר ספרו, כי רבי מרדכי לא היה נפגש עם הנשים שבקשו את ברכתו, ונהג לקבל אותן מאחורי וילון, כך שקיבל את פתקאותיהן מבלי לראותן. פעם רצו המתנגדים ללעוג לו, הביאו אשה גויה והעמידו אותה מאחורי הווילון. מנהגו היה ששם ידים מאחורי הווילון, בברכה, וברגע שהחל לעשות זאת נרתע ואמר "כמוהם יהיו עושיהם!" ואכן, המתנגדים ששלחו אותה המירו את דתם, ר"ל.

נענה רבי הלל ואמר: זה לא רוח"ק, זהו טוהר המחשבה.

כאמור, רוח הקודש היא מדרגה גבוהה של דעת. רבי הלל, שהוא בר דעת גדול, יודע לומר כי מה שנראה בעיני ההמון לרוח הקודש הוא למעשה מדרגה נמוכה יותר, וקרובה יותר לתחום העבודה השווה לכל נפש. אדם המטהר את מחשבתו מכל שמץ של טומאה ומחשבה זרה, מסוגל לחוש את מחשבות הזולת או את איכות הנשמה הניצבת מבעד לוילון.

מהי אם כן רוח הקודש של ממש? כניחוש

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

‘הרגש’ במיטות יד שניה

בהשגחה פרטית קבלנו מיטות יקרות וטובות בחנם, אך התברר לנו שהמיטות היו של זוג שלא שמרו תו"מ והתגרשו זמן לא רב אחרי חתונתם. יש לאשתי ולי קצת 'כאב בטן' מלישון על המיטות הללו בגלל ה'עבר' שלהן. רצינו לשאול אם יש ממש ב'כאבי בטן' כאלו או ש'הרגשות' כאלה הן 'עבודה' של צדיקים ובשבילנו מדובר רק בדמיונות שצריך לסלק ולשמוח במה שה' שלח לנו?

מענה:

הענין תלוי בעיקר בהרגשה של אשתך. אם יש צורך בכך, לפי הרגשתה, אפשר להסתפק בהחלפת המזרונים בלבד – לקנות מזרונים חדשים למיטות שקבלתם.

לימוד תניא סלקטיבי

אני מלמד תניא לקבוצה של תל-אביבים. איני מלמד מתוך הספר עצמו, כי הוא קשה לקריאה, אין בו פיסוק וזו שפה שמאד זרה לרוב המשתתפים. אני מעתיק קטעים מתומצתים ונקודתיים מתוך הפרק הנלמד לדף מקורות ואיתו אנחנו לומדים. מכיוון שיש נושאים 'נפיצים' שעלולים להסיט את נושא השיעור, האם שייך ונכון "לצנזר" [לע"ע] קטעים מהתניא על מנת שהשיעור יהיה 'באופן המתקבל'?

מענה:

צריך לבחור את הקטעים המקרבים את לב המשתתפים בשיעור לאבינו שבשמים, בשמחה ובענוה... ברכת הצלחה בשיעור שיגדל ויתבסס היטב, ובשורות טובות בכל!

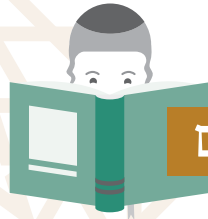
משקעים שנתרו אחרי פטירת הורה

אמי היקרה הלכה לעולמה לפני מספר חדשים. לצערי לא הספקנו להפרד כדבעי ונתרו אצלי משקעים לא פשוטים. מאז אני חולמת עליה ותמיד בחלום יש איורה של כעס או מריבה. מה אפשר לעשות כדי שהיא תנוח בשלום על משכבה ותהיה מנוחה לשתינו?

מענה:

ידוע המנהג מהבעל-שם-טוב לומר את בכל יום את פרק התהלים לפי שנותיו של האדם [למשל, כשאדם מגיע לגיל 39 ונכנס לשנתו הארבעים, עליו לומר את פרק מ'] ודבר זה ממשיך אף לאחד הפטירה. נכון שתאמרי בכל יום את פרק התהלים של אמך יחד עם פרק התהלים שלך. כמו כן ראוי לתת צדקה בכל יום לעילוי נשמתה ולנסות לקיים בכל יום מצוה מיוחדת של גמילות חסדים גם לעילוי נשמתה. בשורות טובות.

אֲנֹכִי וְהִילָדִים

הַמְדוּר לִילְדֵי יִשְׂרָאֵל

אֲדִיקוֹת בְּפִלְסוֹפוֹת

רוצים יותר מזה. שה' לא יהיה רק 'שם', למעלה, רחוק ומגב, אלא שהקשר בינינו יהיה חי. כדי שהדבר יהיה 'נוגע' לנו, בווער בעצמות, עלינו לתקן קודם את ההשקפה שלנו, וזה נקרא להתבונן.

עַל מִי אַתָּה חוֹלֵם?

אני רוצה לספר לכם ספור שיעזר לנו להבין טוב יותר את הצורך שלנו בהתבוננות. חסיד אחד יצא למסע מגבית עבור אחת הישיבות שבעיר. הוא עבר במקומות שונים וקבץ נדבות הגונות. בדרך נקלע למקום שתושביו לא נמנו על עדת החסידים ואפלו התנגדו לשיטתם. אותו חסיד היה במבוכה. מצד אחד לא רצה להסתיר את זהותו ולגבות את התרומות ברמיה, אך מצד שני אם היה חושף אותה היה נותר ארנקו ריק... חוץ מזה, אם ההשגחה העליונה גלגלה אותו לשם בטח יש לו איזו שליחות במקום, וכך הבריק לו הרעיון הבא:

"מי אתה ולמי אתה?", הוצף החסיד

הפרשה שלנו מלאה בחסידות! יש בה רכז גדול במיוחד של מצוות העוסקות ישירות בקשר בינינו ובין ה': מצוות האמונה בה', יסוד התורה בלה – "אנכי הוי' אלהיך"; הצווי על שלילת עבודה זרה – "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני"; מצוות ההפכה באחדות ה' – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"; מצוות אהבת ה' – "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" ומצוות היראה מפניו – "את הוי' אלהיך תירא ואתו תעבד".

האמת, קשה לי להחליט על איזו מהן נדבר. בלן אהובות. זה מזכיר לי את השאלה המרגיזה: "את מי אתה אוהב יותר – את אבא או את אמא?" אז אולי פשוט נספר ספור, שילמד אותנו משהו על בלן.

אתם יודעים מה הנושא הכי 'חם' אצל חסידים? להתבונן באלקות. כל יהודי רוצה להיות קשור לה' – ללמד תורה וללכת בדרךיה – אבל חסידים

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

כָּבֵד מִתְחַלֵּט הַשְּׁבוּעַ אֲדַמְנֵן לְעֲצָמֵי
לְלֹא הָרַף מֵה צְפוּי לָנוּ בַּמְסָלוּל, בְּאֵילוּ
בְּרִכּוֹת מֵיִם נוֹכַל לְרַחֵץ וּמֵה יִקְרָה אִם
בְּדִיוֹק בְּאוֹתוֹ יוֹם יִהְיֶה עֵמֶס חֵם וְנֶאֱלָץ
לְשׁוֹנוֹת אֶת הַמְסָלוּל.

וְכָךְ פָּנָה אוֹתוֹ חֲסִיד אֶל תּוֹשְׁבֵי
הָעִירָה: "יְהוּדִים יִקְרִים, אֲגַלֶּה לָּכֶם
אֶת הָאֱמֶת. אֲנִי אֲכֹן מִשְׁתַּיִךְ אֶל עֲדַת
הַחֲסִידִים, אֲבָל דּוֹבֵר אֱמֶת אֲנֹכִי וְאֲנִי
עֲדִין עוֹמֵד מֵאַחֲרֵי כָּל מְלָה שְׁאֲמַרְתִּי.
אֲסַבִּיר אֶת כְּוֹנֵת דְּבָרֵי. אַתֶּם בְּאֱמֶת
אֲנֻשִׁים כְּשֵׁרִים. לוֹמְדִים, מִתְפַּלְלִים,
מְקִיְמִים מְצוּוֹת בְּהַדּוּר — הַכֹּל טוֹב.
אֲבָל חֲסֵד מִשְׁהוּ הַרְבֵּה יוֹתֵר בְּסִיסֵי
— אַתֶּם עֲצָמְכֶם. הַקִּיּוֹם שְׁלָכֶם בְּעֵינֵי
עֲצָמְכֶם הֵנוּ בְּרוּר וּמוֹבָן מֵאֵלָיו. אַתֶּם
חַיִּים וְנוֹשְׁמִים — נִרְדָּמִים בְּלִילָה וְקָמִים
בְּבֹקֶר, אוֹכְלִים וְעוֹבְדִים — וְכָל זֶה בְּרוּר
וּפְשוּט עֲבוּרְכֶם. אֵין לָכֶם עַל כֶּךָ שׁוֹם
סִפְק אוֹ תְמִיחָה. הִנֵּה, אֲנִי קִיָּים! וְכָךְ גַּם
הָעוֹלָם הַזֶּה — מוּחָשֵׁי וּמְצִיאוֹתֵי."

"מְלַבֵּד כָּל זֹאת, אֲמַר לָכֶם עוֹד דְּבָר:
שֵׁישׁ ה' בְּעוֹלָם... הוּא זֶה שְׁבָרָא וּמְנַהֵל
אוֹתוֹ, שֶׁהוּא גְדוֹל וְקָדוֹשׁ. מִי מִכֶּם
שֶׁחֹשֵׁב עַל כֶּךָ בְּרַצִּינוֹת יוֹדֵעַ שֶׁבְּעֲצָם
אֵין שׁוֹם דְּבָר בְּעוֹלָם מְלַבְּדוֹ. עֲבוּרְכֶם,
הַלְמַדְנִים הַגְּדוֹלִים, זֶהוּ חֲדוּשׁ, וְעַל
חֲדוּשׁ חוֹשְׁבִים לְלֹא הָרַף. אִם 'אֵין עוֹד
מְלַבְּדוֹ, מָה יִהְיֶה עָלֵינוּ!'"

"יוֹתֵר מְכֹרָה", הַמְשִׁיחַ הַחֲסִיד וְעַקְרָה,
"לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יֵשׁ הַרְבֵּה צְפִיּוֹת
וּדְרִישׁוֹת מֵאַתְכֶם, וְזֶה כְּבָר מִתְחִיל

בְּשֵׁאלוֹת סִקְרָנוֹת בְּבֵית הַכְּנֻסָּת
הָרֵאשׁוֹן אֵלָיו נְכַנֵּס, "תִּגִּיד, מָה אַתָּה
חוֹשֵׁב עַל הַחֲסִידִים?"

הָרַהֵר הַחֲסִיד קְלוֹת וְהִשִּׁיב: "הֵם? כָּל
הַיּוֹם חוֹשְׁבִים רַק עַל עֲצָמָם."

הַתְּשׁוּבָה עֲשֵׂתָה רָשָׁם אֲמִין עַל
הַשׁוֹמְעִים, אֲבָל הַחֲקִירָה טָרָם הַשְּׁלֵמָה:
"וּמָה אַתָּה חוֹשֵׁב עָלֵינוּ, ה'מִתְנַגְּדִים'
לְדַרְךָ הַחֲסִידוֹת?"

וְהַחֲסִיד יוֹרָה בְּבִטְחָה: "אַתֶּם, אֵין
מָה לוֹמַר, רוֹאִים עָלֵיכֶם. אַתֶּם חוֹשְׁבִים
כָּל הַיּוֹם עַל ה' יִתְבָּרַךְ!"

נו, אַחֲרֵי תְשׁוּבוֹת בְּרוּרוֹת כְּאֵלוֹ בָּא
הַקְּהֵל כְּבָר עַל סְפוּקוֹ. הַחֲסִיד הָרַשָּׁה
לְעַרְךָ בְּעִיר אֶת סִבָּב הַמְּגַבִּית וְאִף
הַצְּלִיחַ לְקַבֵּץ בְּהַ סְכוּם נֶאֱחָה. לְפָנֵי צֵאתוֹ
אֶת הָעִיר נִגַּשׁ הַחֲסִיד אֶל נְכַבְּדֵי הָעִירָה.
הוּא מְכַרַח לְהַסְבִּיר לָהֶם אֶת כְּוֹנֹתָיו
הָאֱמֶתוֹת.

צוֹדִיּוֹת בְּפִלְסוֹפִיּוֹת אֲדִיקוֹת בְּהִתְחַדָּשׁוֹת

יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁפְּשׁוּטִים וּבְרוּרִים לְכָל
אֶחָד מֵאַתְנוּ וְלָכֵן אֲנוּ כָּלֵל לֹא חוֹשְׁבִים
עַל קִיּוּמָם. לְדַגְמָה: מִיִּשְׁהוּ מֵאַתְנוּ
מְטַרְד מֵהִשְׁאֵלָה בִּיצֵד יוֹרֵד הָאֲכָל שֶׁהוּא
לוֹעֵס בְּפִיו אֶל תּוֹךְ הַקֶּבֶה? עוֹלָה לוֹ
הַחֲשֵׁשׁ אוֹלֵי הָאֲכָל יִתְקַע בְּדַרְכּוֹ בְּצִנּוֹר
הַנְּשֻׁט? לֹא. לְמָה? כִּי זֶה טְבָעֵי אֶצְלֵי,
וְעַל טְבָע אֵין צְרָךְ לְחֻשֵׁב. עַל מָה אֲנִי
כֵּן חוֹשֵׁב? עַל דְּבָרִים חֲדָשִׁים. עַל הַטִּיּוֹל
לְרֵמֵת הַגּוֹלָן בְּשְׁבוּעַ הַבָּא, לְדַגְמָה.

בדיוק הפוך: "אלקות בפשיטות" ואלו ה"עולמות בהתחדשות".

פ'מתנגד' לתוכי

מאז חלפו שנים רבות ושיטת הבעל שם טוב כבר פשטה בעולם. 'מתנגדים' נותרו רק בספורים, כי אין למעשה מי שמתנגד היום לדבריו הקדושים. יש רק יהודים שלא זכו לשמע אותם, ועלינו מוטל להפיץ ולהביא אותם לכל מקום. אבל מה? יש בתוכי, בתוך כל אחד מאתנו, 'מתנגד' קטן, כזה שלא מותר, והוא מי שגורם לי להתנגד לקדשה.

מה אומר לי אותו 'מתנגד' שבתוכי? לא, אל תחשבו. הוא לא רוצה שאעשה ממש עברות, חלילה. הוא רק דואג שלא אגזים. שאסתפק במועט, שאנהג רק לפי שורת הדין ואקים אף ורק מה שחביבים. הוספה, הדור ועליה בקדש אינם נכללים אצלו בתפריט. "אוף, כמה זמן הוא מתפלל! כלם מתעכבים רק בגללו..." מפך לכם?

אז את ה'מתנגד' הזה צריך להעמיד במקום. עלינו לארגן מחדש את הראש לפי הסדר החסידי של "אלקות בפשיטות ועולמות בהתחדשות"!

שנזכר לראות אלקות בפשיטות!
לחיים! שבת שלום ומברך!

5?

אפלו לאים עליכם, אז מה הפלא שאתם חושבים עליו כל הזמן?!...".

אלקות בפשיטות עולמות בהתחדשות

"אנחנו, החסידים", ממשיך החסיד ומסביר, "לא משלמים כלל וכלל. ממש לא. אבל דבר אחד פשוט וברור לנו – קיומו של ה' יתברך. הוא 'היה, הנה ויהיה' – היה לפני, יהיה גם אחרי, וגם בעת 'אין עוד מלבדו'. אנחנו ממש לא צריכים להרהר בחדוש הזה. זהו הדבר הכי פשוט שקיים אצלנו".

"דבר אחד ממש לא מובן לנו", מוסיף החסיד ומקשה: "אם רק קיומו של ה' יתברך הוא האמת, וכל דבר אחר שאינו הוא הנו דמיוני וחולף – האם אני בכלל קיים? כיצד יתכן שיש מישהו חוץ מאתו? והעקה, לשם איזו מטרה ה' ברא אותי? למה הוא בכלל זקוק לי? כל השאלות הללו גורמות לנו, החסידים, לחשב על עצמנו ללא הרף..."

נשתמש במנחים החסידיים: אצל אותם 'מתנגדים' ה"עולמות בפשיטות" – מונח כי קיומו של העולם אינו חדוש. החדוש עבורם הוא קיומו של הבורא, ולפיכך "אלקות בהתחדשות". לעמתם, אצל החסידים ההגיון עובד

**עֲבֵרָה,
מַחְשְׁבָה זָרָה,
צָרָה צְרוּרָה**

אוּ הַזְדַּמְנוּת נְדִיָּה?

יסוד דרך החסידות היא האמונה שה' נמצא בכל מקום ובכל מצב – "לית אתר פנוי מיניה" לא רק בעולם אלא גם בנפש האדם – במעשיו, בדיבוריו ובמחשבותיו. אמונה זו הדריכה את הבעל שם טוב עצמו, מקטנותו, כאשר הסתובב ללא פחד ביערות אוקראינה והתמודד עם מזיקים למיניהם. לאור אמונה זו הוא הודריך את תלמידיו להתמודד עם פחדים וסכנות, וגם עם תעתועי-חטא ומחשבות-זרות. אמונה זו – לפיה "הצמצום לא כפשוטו" וה' נמצא גם במקומות השפלים והמאוסים ביותר, עם בניו שנפלו לשם – היתה גם אבן-מחלוקת בין ה'חסידים' ל'מתנגדים' בדורות הראשונים. ואמונה זו, שה' נמצא גם במקומות שנדמה שפנויים ממנו, היא-היא פנימיות מצוות קבלת עול מלכות שמים פעמיים בכל יום, לפי דרך החסידות.

פרשת ואתחנן גדושה ביסודות האמונה וההכרה בנוכחות ה' בכל מקום והגליון שלפנינו עוסק בקבלת עול מלכות שמים חסידית, במציאת ה' במחשבות הזרות ואפילו בהזדמנות-התשובה הגלומה בתוך החטא. הרב גינזבורג חוזר לאחרונה ומלמד את היסודות הראשונים של דרך הבעל שם טוב וממחיש, כדרכו, כיצד היסודות הללו, ממקורם הראשון, מתבטאים בעולמנו ונוגעים לעבודת היום-יום שלנו.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

